

Marta Paszek, Rafał Michalski

Zeszyt odpraw Wojskowego Sądu Rejonowego w Katowicach (1951–1952)

Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej 6, 357-388

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ZESZYT ODPRAW WOJSKOWEGO SĄDU REJONOWEGO W KATOWICACH (1951–1952)

Jednym z elementów pozbawienia Polski suwerenności po II wojnie światowej było dostosowanie prawa i sądownictwa do wzorców sowieckich. Proces ten szybciej przebiegał w sądownictwie wojskowym, które wykorzystywano jako narzędzie w walce z przeciwnikami władzy komunistycznej. Było to możliwe dzięki przekazaniu tym sądom możliwości rozpatrywania spraw osób cywilnych oskarżonych o przestępstwa polityczne. Ogromną rolę w tym względzie odegrały wojskowe sądy rejonowe¹ powołane Rozkazem organizacyjnym nr 023 z dnia 20 stycznia 1946 r. ministra obrony narodowej marszałka Michała Roli-Żymierskiego². Utworzono je w każdym mieście wojewódzkim, także w Katowicach³. Początkowo było ich czternaście, kolejne trzy powo-

¹ Szerzej na temat wojskowych sądów rejonowych zob. m.in.: J. Poksiński, „*My, sędziowie, nie od Boga...*”. *Z dziejów sądownictwa wojskowego PRL 1944–1956. Materiały i dokumenty*, Warszawa 1996; A. Lityński, *O prawie i sądach początków Polski Ludowej*, Białystok 1999; idem, *Historia prawa Polski Ludowej*, Warszawa 2008; M. Zaborski, „Specjalne” sądy wojskowe w Polsce w latach 1944–1955 (Wojskowy Sąd PKP, Wojskowy Sąd KBW oraz wojskowe sądy rejonowe), „Palestra” 2004, nr 3–4, s. 161–171; idem, *Ustrój sądów wojskowych w latach 1944–1955*, Lublin 2005; R. Ostafiński-Bodler, *Sądy wojskowe w Polskich Siłach Zbrojnych i ich kompetencje w sprawach karnych w latach 1914–2002*, Toruń 2002; A. Machnikowska, *Wymiar sprawiedliwości w latach 1944–1950 w Polsce*, Gdańsk 2000. Najbardziej aktualna bibliografia dotycząca poszczególnych wojskowych sądów rejonowych w: D. Burczyk, *Wojskowy Sąd Rejonowy w Gdańsku (1946–1955)*, Gdańsk 2012, s. 474–485. Zob. także F. Musiał, *Stan badań nad dziejami komunistycznego aparatu represji za lata 2006–2010/2011* [w:] *Archiwalia komunistycznego aparatu represji – zagadnienia źródłoznawcze*, red. F. Musiał, Kraków 2012, s. 73–76.

² Rozkaz (oryginał znajduje się w Centralnym Archiwum Wojskowym) opublikowano jako aneks nr 2 w: M. Zaborski, *Oni skazywali na śmierć... Szkolenie sędziów wojskowych w Polsce w latach 1944–1956* [w:] *Skryte oblicze systemu komunistycznego. U źródeł zła...*, red. R. Bäcker, P. Hübner, Warszawa 1997, s. 142–145.

³ Szerzej na temat WSR w Katowicach i jego działalności zob. T. Kurpierz, *Wojskowy wymiar sprawiedliwości* [w:] *Województwo śląskie 1945–1950. Zarys dziejów politycznych*, red. A. Dziurok, R. Kaczmarek, Katowice 2007, s. 255–264; *Skazani na karę śmierci przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Katowicach 1946–1955*, wstęp i oprac. T. Kurpierz, Katowice 2004; idem, *Skazani na karę śmierci z terenu Śląska Opolskiego przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Katowicach w latach 1946–1950*, „Studia Śląskie” 2005, t. LXIV, s. 85–94; idem, *Procesy żołnierzy podziemia zbrojnego na Podbeskidziu przed Wojskowym Sądem Rejonowym w Katowicach w latach 1946–1947* [w:] *Podziemie niepodległościowe na Podbeskidziu w latach 1939–1947*, red. A. Namysło, T. Kurpierz, Bielsko-Biała 2002; T. Kurpierz, P. Piątek, „*Dobić wroga*”. *Aparat represji wobec podziemia zbrojnego na Śląsku Cieszyńskim i Żywiecczyźnie (1945–1947)*, Katowice–Kraków 2007.

lano w wyniku reformy administracyjnej kraju w 1950 r.⁴ Likwidacja wojskowego sądownictwa rejonowego nastąpiła na podstawie Zarządzenia organizacyjnego nr 02/55 z dnia 26 kwietnia 1955 r. szefa Zarządu Sądownictwa Wojskowego wydanego po uchwaleniu 5 kwietnia tr. ustawy przekazującej dotychczasową właściwość sądów wojskowych sądom powszechnym⁵. Prawie dziesięcioletnią działalność WSR możemy poznawać dzięki trwającemu po 1989 r. procesowi odtajniania i udostępniania dokumentacji instytucji wojskowych.

W zasobie Oddziałowego Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów IPN w Katowicach znajduje się unikatowy dokument – zeszyt odpraw Wojskowego Sądu Rejonowego w Katowicach. Dokument dotyczy krótkiego okresu (od listopada 1951 r. do grudnia 1952 r.) w dziewięcioletniej działalności sądu. Można przypuszczać, że analogiczne zbiory urzędowych relacji z narad tegoż sądu istniały, lecz zaginęły lub uległy zniszczeniu. Publikowany tu dokument został sporządzony w zwykłym zeszycie szkolnym. Spisano go odręcznie, niejednorodnym charakterem pisma. Protokoły najprawdopodobniej sporządzał pracownik kancelarii sądu, a ze względu na ich wagę można założyć, że mógł to być nawet jej kierownik⁶. Treść służbowych spotkań stanowi cenne świadectwo działalności sędziów⁷, rzuca m.in. światło na ocenę ich orzeczeń przez sąd wyższej instancji. Dzięki wskazanym w tekście sygnaturom można dotrzeć do konkretnych spraw sądowych i porównać wyroki Wojskowego Sądu Rejonowego w Katowicach z postanowieniami Najwyższego Sądu Wojskowego w Warszawie. Obserwacja pracy katowickiego WSR na podstawie zeszytu odpraw potwierdza zjawiska charakterystyczne dla wymiaru sprawiedliwości w Polsce Ludowej (szeroko zresztą już opisane w literaturze przedmiotu), takie jak: brak samodzielności sędziów w orzekaniu, konsultowanie

⁴ Ustawa z dnia 28 czerwca 1950 r. o zmianach podziału administracyjnego państwa (DzU, 1950, nr 28, poz. 255).

⁵ Ustawa z dnia 5 kwietnia 1955 r. o przekazaniu sądom powszechnym dotychczasowej właściwości sądów wojskowych w sprawach karnych osób cywilnych, funkcjonariuszów organów bezpieczeństwa publicznego, Milicji Obywatelskiej i Służby Więziennej (DzU, 1955, nr 15, poz. 83).

⁶ Szerzej na temat obowiązków kierownika kancelarii zob. m.in.: B. Łukaszewicz, *Wojskowy Sąd Rejonowy w Olsztynie 1946–1955. Szkice do monografii*, Olsztyn 2000, s. 51; R. Leśkiewicz, *Badanie procesów archiwotwórczych na przykładzie akt Wojskowego Sądu Rejonowego w Poznaniu (1946–1955)*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej” 2008, t. 1, s. 97–98, 105–106; *idem*, *Wojskowy Sąd Rejonowy w Poznaniu (1946–1955). Organizacja, funkcjonowanie, procesy archiwotwórcze*, Warszawa–Poznań 2009, s. 183.

⁷ W okresie powstania dokumentu (listopad 1951 r. – grudzień 1952 r.) w WSR w Katowicach pracowali następujący oficerowie korpusu służby sprawiedliwości: szef sądu – ppłk Julian Wilf, zastępca szefa sądu – mjr Witold Miksiewicz; sędziowie: mjr Wiktor Adamski, mjr Stanisław Michalik, mjr Bazyli Mielnik, mjr Leon Ranke, mjr Karol Wystrychowski, ppor. Zygmunt Smoliński; asesorzy: ppor./por. Władysław Sygnet, ppor./por. Henryk Urbanowicz; aplikant – ppor. Tadeusz Urban. AIPN Ka, 279/28, Kwartałne sprawozdanie opisowe z działalności WSR w Katowicach za 1 X – 31 XII 1951 r., k. 14; *ibidem*, Kwartałne sprawozdanie opisowe z działalności WSR w Katowicach za 1 I – 31 III 1952 r., k. 55; *ibidem*, Kwartałne sprawozdanie opisowe z działalności WSR w Katowicach za 1 IV – 30 VI 1952 r., k. 96; *ibidem*, Kwartałne sprawozdanie opisowe z działalności WSR w Katowicach za 1 VII – 31 X 1952 r., k. 132; AIPN Ka, 279/29, Rozkaz nr 16/52 z 2 II 1952 r., k. 52v–53v.

wyroków z przełożonymi⁸, stosowanie surowych sankcji⁹, orzekanie w oparciu o nieobowiązujące przepisy oraz liberalne traktowanie funkcjonariuszy aparatu represji, którzy popadli w konflikt z prawem.

Bibliografia, którą autorzy podali w przypisach, zawiera zarówno opracowania współczesne, jak i publikacje z epoki PRL o charakterze bardziej propagandowym niż merytorycznym. Jest to zabieg celowy, który ma umożliwić czytelnikom porównanie spojrzenia na omawianą materię przez pryzmat indoktrynacji z jednej i prawdy historycznej z drugiej strony.

Na potrzeby niniejszej edycji ze względu na znaczną objętość źródła zdecydowano się na zamieszczenie – zdaniem autorów – siedemnastu najbardziej istotnych odpraw. Wybrane materiały nie zostały potraktowane jako odrębne dokumenty, ponieważ zeszyt odpraw – mimo że jego zawartość była sukcesywnie tworzona – stanowi integralną całość. Wiele akt spraw karnych, o których mowa w dokumencie, nie dotrwało do obecnych czasów, a z pozostałych, które znajdują się w zasobie OBUiAD IPN w Katowicach, wybrano najciekawsze. Szczegółowe opracowanie źródła z opisaniem wszystkich spraw sądowych, których akta zachowały się do chwili obecnej, wymagałoby odrębnego, znacznie szerszego omówienia.

---

⁸ Szerzej zob. m.in.: A. Rzepliński, *Sądownictwo w Polsce Ludowej. Między dyspozycyjnością a niezawisłością*, Warszawa 1990; K. Szwagrzyk, *Prawnicy czasu bezprawia. Sędziowie i prokuratorzy wojskowi w Polsce 1944–1956*, Wrocław–Kraków 2005; M. Zaborski, *Niezawisłość sędziów wojskowych w Polsce w latach 1944–1956* [w:] *Wzmocnienie niezawisłości sędziowskiej w Polsce i na Ukrainie w dobie przemian. Zagadnienia teorii i praktyki*, red. M.J. Gondek, A. Kosyło, R. Pelewicz, Łuck 2008; *idem*, *Nadzór pozamerytoryczny nad sędziami wojskowymi w Polsce w latach 1944–1956. Zarys problematyki* [w:] *Ius et usus. Współczesne problemy wymiaru sprawiedliwości w Polsce i na Ukrainie*, red. O. Juchymiuk, R. Pelewicz, Tamobrzeg 2010.

⁹ Na przykład: *Osoby skazane na karę śmierci przez wojskowe sądy rejonowe w latach 1946–1955*, red. J. Żaryn, J. Żurek, Warszawa 2001.

WISKOWY IAD REJON
W KATOWICACH

JAWNE

~~TAJNE~~

nr. opisu:

035/51

5020/55/18

5020/55/18

Podst. Dz. U. Nr 11 z 22.01.1960 r.
2002-03-23

~~WISKOWY IAD REJON~~

~~SECRET~~

Kat. C.

Opisano: H. Kozłowski

Tabliczka: 31.12.1952

Tablica: 30 ust.

WISKOWY IAD REJON

IPN/Ka 279/30

30

TEKST ŹRÓDŁA

1951 listopad 14 – 1952 grudzień 31, Katowice – Dziennik odpraw Wojskowego Sądu Rejonowego w Katowicach, tajne, według opisu 035/52

Odprawa sędziowska w dniu 15 i 16 XI 1951 r.

Obecni: sędziowie, asesorowie i aplikanci

1. Odnośnie należytego przygotowywania spraw na posiedzeniach niejawnych przygotowawczych przed wyznaczeniem rozprawy.

Zwrócono uwagę na bardziej szczegółowe czytanie spraw, gdyż przy analizie postanowień NSW odnośnie spraw tut[ejszego] sądu – uchylonych i zmienionych – stwierdzono, że w sprawach były wypadki braków dowodowych już podczas wniesienia sprawy do sądu.

2. W sprawach odnośnie konieczności sporządzenia planu pracy. W sprawach poważniejszych i grupowych o większym materiale dowodowym sędziowie powinni sporządzać plan pracy.

Wiadomości osiągnięte w szkoleniu politycznym i prawniczym przynosić i stosować w praktyce. Ażeby zaostrzając represję karną w stosunku do wroga, równocześnie stać na straży praworządności rewolucyjnej.

Zwracać baczną uwagę – przed wyznaczeniem rozpraw w sprawach żołnierzy KBW, WOP oraz funkcj[onariuszy] MO i BP – na wypadki, czy nie jest celowym zamiast sprawę sądzić, zwrócić ją do dyscyplinarnego postępowania.

Zwracać – przy ocenie sprawy – uwagę na klasowe kryterium niebezpieczeństwa społecznego czynu i sprawcy na danym etapie walki klasowej.

Ponieważ po odprawie letniej sędziów, na której w myśl uchwał Biura Politycznego [Komitetu Centralnego PZPR] zostały im przekazane zasady praworządności stosowanej w praktyce, powtarzają się jednak nieraz w tym kierunku błędy, zwracać należy baczniejszą uwagę na unikanie tych błędów w szczególności, ażeby w sprawach – z należytych wyczuciem klasowym – uderzyć wroga i inspiratora i zawsze pamiętać o braniu pod uwagę charakteru i stopnia społecznego niebezpieczeństwa czynu i osoby sprawcy.

Ponieważ mimo zwrócenia na poprzednich odprawach sędziowskich uwagi na błędy i niedociągnięcia w pracy sędziów, jak: nienależyte zebranie i ocenę dowodów, nienależyte wyświetlenie prawdy materialnej, nienależytą ocenę społecznego niebezpieczeństwa czynu i osoby sprawcy itd., skutkujące uchYLENIE lub zmianę wyroków tut[ejszego] sądu przez NSW, i mimo częstego analizowania tych błędów, błędy te się nieraz powtarzają, poleca się zwrócenie baczniejszej uwagi na te wszystkie momenty przy rozstrzygnięciu sprawy, a w razie potrzeby poważniejsze sprawy omawiać wspólnie z kierownictwem sądu^a.

[...] ^b

^a Poniżej podpis nieczytelny.

^b Fragment pominięty przez autorów.

Odprawa sędziowska w dniu 8 grudnia 1951 r.

Obecni: sędziowie, asesorzy i aplikanci

1. Omówiono sprawę Sr. 412/51¹ – złagodzenie wyroku przez NSW wydanego w I instancji pod przewodnictwem mjr. Ranke². Mjr Ranke, analizując motyw wyroku I instancji, uznał zawieszenie wykonania kary za niewskazane z uwagi na to, że oskarżony mimo nieznacznego sprowokowania go pozbawił bezprawnie wolności obywatela przez zamknięcie go w areszcie na przeciąg ponad 48 godzin.

2. Omówienie sprawy Sr. 421/51³, w której NSW zmienił kwalifikację z art. 225 § 1 kk⁴ na 225 § 2 kk i złagodził karę 10 lat na 6 lat więzienia.

Przewodniczący sprawy mjr Michalik⁵, analizując przyczyny złagodzenia wyroku, podaje, że nie przyjął w wyroku stanu silnego wzruszenia, gdyż z bezpośrednich obserwacji oskarżonego na rozprawie i zeznań świadków wywnioskował, że osk[arżo]ny popełnił zabójstwo z premedytacją, gdyż oskarżony z zamiarem popełnienia przestępstwa nosił się od około dwóch miesięcy.

Na stanowisko mjr. Michalika wskazałem, że przy pobudce działania jak zazdrość przy zawadzie miłosnym może być mowa o silnym wzruszeniu, i że w tym wypadku można było przyjąć kwalifikację z art. 225 § 2 kk.

3. Omówiono sprawę Sr. 422/51⁶, w której uchylono wyrok tut[ejszego] sądu i umorzono postępowanie. Przewodniczył w sprawie mjr Ranke. Mjr Ranke, który analizując wyrok tut[ejszego] sądu i motyw postanowienia NSW, podaje, że pierwsze postanowienie NSW wykonał, badając tak okoliczność, czy osk[arżo]ny był pijany, jak i czy był nieprzytomny wskutek uderzenia. Mjr Ranke przyznaje, że wydając wyrok w tej sprawie – w zasadzie niesłuszny – uczynił to z tego powodu, że źle zrozumiał pierwsze postanowienie NSW.

4. Omówiono sprawę Sr. 460/51⁷ prowadzoną przez mjr. Adamskiego⁸, w której częściowo uchylono sprawę do ponownego rozpoznania, a częściowo przez umorzenie po-

¹ AIPN Ka, 238/3772.

² Leon Władysław Ranke vel Rung (ur. 27 VI 1905 r. w Warszawie, s. Józefa i Józefy z d. Sąchocika) – absolwent Wydziału Prawa Uniwersytetu Warszawskiego z 1928 r.; od 5 IV 1945 r. do 19 II 1946 r. sędzia Wojskowego Sądu Garnizonowego w Katowicach; od 19 II 1946 r. do 10 I 1952 r. sędzia Wojskowego Sądu Rejonowego w Katowicach; 15 II 1952 r. przeniesiony do rezerwy. Od 1953 r. radca, adwokat w Katowicach, Wołominie. AIPN, 2174/8138, Teczka akt personalnych; K. Szwaagrzyk, *op. cit.*, s. 410–411.

³ AIPN Ka, 238/3778.

⁴ Rozporządzenie prezydenta RP z 11 VII 1932 r. – Kodeks karny (DzU RP, 1932, nr 60, poz. 571 z późn. zm.).

⁵ Nie odnaleziono teczki akt personalnych sędziego Stanisława Michalika.

⁶ AIPN Ka, 238/3779, t. 1–2.

⁷ AIPN Ka, 238/3797.

⁸ Wiktor Adamski (Altschüler) (ur. 12 X 1903 r. w Jarosławiu, s. Mariana Izydora i Klary z d. Wites) – absolwent Wyższej Szkoły Handlu Zagranicznego we Lwowie z 1923 r. oraz Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego z 1928 r.; w latach 1932–1934 aplikant adwokacki, w latach 1934–1937 aplikant sądowy; od 20 X 1944 r. do 10 X 1945 r. sędzia Sądu Polowego 2. Łużyckiej Dywizji Artylerii; od 10 X 1945 r. do 15 III 1946 r. sędzia Wojskowego Sądu Okręgowego w Katowicach; od 15 III 1946 r. do 15 III 1953 r. sędzia WSR w Katowicach/Stalinogrodzie; 15 III 1953 r. przeniesiony do rezerwy. Od 1953 r. adwokat w Stalinogrodzie. AIPN, 2174/471, Teczka akt personalnych; K. Szwaagrzyk, *op. cit.*, s. 258.

stępowania. Mjr Adamski, analizując motywy postanowienia NSW odnośnie uchylenia wyroku co do występkę z art. 170 kkWP⁹, nie chce przyznać się do błędu nienależytej oceny dowodów, w szczególności, dlaczego jednemu świadkowi dał wiarę, a drugiemu nie, mimo że z akt sprawy wynika, że przy ocenie dowodu sąd I, dając wiarę św[ia]d[kowi] Kajzerowi, nie ocenił jego zeznań odnośnie tego zarzutu. Poza tym mjr Adamski, broniąc swego stanowiska w tej sprawie, oświadcza, że napisze w tym kierunku pismo do prezesa NSW.

5. Omówiono sprawę Sr. 407/51¹⁰, w której zmieniono kwalifikację z art. 86 § 1 i 2 kkWP na art. 86 § 2 kkWP, oraz że opuszczono w sentencji wyroku w pkt. „c” o winie przepis ustawy.

W nieobecności mjr. Miksiewicza¹¹ (wskutek choroby) podniesiono, że zmiana kwalifikacji czynu w pkt. „a” sentencji wyroku o winie jest słuszna z motywów postanowienia NSW.

Zwrócono uwagę sędziom, asesoram i aplikantowi na niedociągnięcia w pracy sędziowskiej, które były przyczyną zmian lub uchylenia wyroków tut[ejszego] sądu wyżej wymienionych.

Odprawa dnia 24 XII 1951 r.

Obecni: sędziowie, asesorzy i aplikant

Omówiono:

1. W nawiązaniu do odpraw sędziowskich w dniu 15 i 16 XI, 8 i 18 XII br. – Rozkaz nr 023/51 Zarządu Sądownictwa Wojskowego nr 07284/51 z dnia 30 XI br. o odbytej w dniu 13 XI 1951 r. odprawie szefów sądów i prokuratorów wojskowych, jej celów i wyników, a w szczególności omówiono mające w przyszłości być przestrzegane i zostać wykonane punkty rozkazu na str. 7 od pkt. 1 do str. 11 pkt 8.

Po omówieniu tego rozkazu wyjaśniłem personelowi sędziowskiemu niektóre zagadnienia wymagające bardziej szczegółowych^c wyjaśnień.

Omawiając wymieniony Rozkaz nr 023/51, zanalizowano jako przykład z pracy tut[ejszego] sądu sprawę Sr. Sr. 412/51, 421/51, 460/51¹² itd.

^c W dokumencie: szczegółowych.

⁹ Dekret PKWN z 23 IX 1944 r. – Kodeks kamy Wojska Polskiego (DzU, 1944, nr 6, poz. 27).

¹⁰ AIPN Ka, 279/108.

¹¹ Witold Miksiewicz (ur. 5 VI 1915 r. we Lwowie, s. Mieczysława i Seweryny z d. Zajączkowska) – absolwent Wydziału Prawa Uniwersytetu im. I. Franki we Lwowie z 1940 r.; w latach 1940–1941 adwokat; od 7 XII 1944 r. do 12 III 1945 r. sędzia sądu 3. DP; od 13 III 1945 r. do 17 III 1947 r. szef sądu 3. DP; od 18 III 1947 r. do 8 I 1948 r. sędzia WSO w Lublinie; od 9 I 1948 r. do 19 II 1948 r. zastępca szefa WSR w Kielcach; od 20 II 1948 r. sędzia WSR w Katowicach; 21 XI 1952 r. przeniesiony do rezerwy. AIPN, 1940/33, Teczka akt personalnych; K. Szwagrzyk, *op. cit.*, s. 375–376.

¹² Wyrok WSR w Katowicach z 14 V 1951 r. w sprawie Henryka Rataja: „Rataj Henryk, s. Franciszka, winien jest tego, że: a) w okresie od stycznia 1948 r. do chwili zatrzymania, tj. do dnia 1 VII 1950 r., na terenie Katowic, nie będąc do tego uprawniony, zbierał i przechowywał dokumenty w postaci 21 klisz fotograficznych i 116 zdjęć fotograficznych przedstawiających makiety plastyczne całości Zakładów Przemysłowych «Poręba» w Porębie k. Zawiercia [...], a nadto hutę «Katarzynę» w Sosnowcu, hutę «Błachownia» k. Częstochowy, stanowiące tajemnicę państwową ze względu na obronę i ważne interesy państwa polskiego – czym popełnił przest[ępstwo] z art. 4 ust. 1 dekr[etu] z dnia 26 X 1949 r.; b) w czasie do dnia 1 lipca 1950 r. przechowywał w swoim mieszkaniu pisma i druki zawierające fałszywe wiadomości

Obecny na odprawie personel sędziowski, analizując swoją dotychczasową pracę, podszedł samokrytycznie do poczynionych w swej pracy błędów i niedociągnięć, wskazując na ich źródła, w szczególności na nie dość należyte gromadzenie i ocenę dowodów w niektórych sprawach, brak czasami wycucia klasowego w ocenie społecznego niebezpieczeństwa czynu i osoby sprawcy, mające czasem miejsce nie bardzo wnikliwe ocenienie sprawy pod względem dowodowym przed jej wyznaczeniem na rozprawę główną oraz rzadko mające miejsce asekuranctwo (Sr. 210/51¹³, 211/51¹⁴, 230/51¹⁵).

2. Sprawę Sr. 397/51¹⁶, w której uchylony został wyrok p[rzeciw]ko Rerakowi Aleksandrowi, osk[arżonemu] z art. 225 § 1 kk.

W sprawie przewodniczył mjr Michalik. Przy analizowaniu powodów uchylenia tego wyroku, które nastąpiło ze słusznych motywów NSW, mjr Michalik przyznał, że popełnił błąd w sprawie, a to z tego powodu, że mimo występowania w tej sprawie biegłego psychiatry i wydania przez tegoż biegłego opinii co do stanu poczytalności osk[arżone]go w chwili popełnienia przestępstwa, przewodniczący w uzasadnieniu wyroku nie zanalizował tych momentów odnośnie winy osk[arżone]go. W dniu dzisiejszym na odprawie mjr Michalik przyznał, że omawiając tę sprawę przed wydaniem wyroku ze mną, wskazałem mu na potrzebę należytego uzasadnienia wyroku odnośnie tej okoliczności, a brak uzasadnienia^d tych okoliczności było skutkiem przeoczenia.

3. Sprawę Sr. 324/51¹⁷, w której w drodze nadzoru uchylony został do ponownego rozpoznania prawomocny wyrok tut[ejszego] sądu w sprawie Grabowskiego [skazanego] z art. 4 Dekr[etu] z 26 X 1949 r. o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej.

---

o państwie polskim, jak «Strażnica», biuletyny pt. «Niech Bóg będzie prawdziwy», ulotki pt. «Królestwo Jehowy koniecznością» i inne o treści antyrządowej i antypokojowej, mogące wyrządzić istotną szkodę interesom państwa polskiego – czym popełnił przest[ępstwo] z art. 24 § 1 dekr[etu] z dnia 13 VI 1946 r., i za to skazał Rataja Henryka, s. Franciszka, za czyn opisany pod pkt. «a» na zasadzie art. 4 ust. 1 dekr[etu] z dnia 26 X 1949 r. na karę więzienia przez 4 (cztery) lata, za czyn opisany pod pkt. «b» na zasadzie art. 24 § 1 dekr[etu] z dnia 13 VI 1946 r. na karę więzienia przez 2 (dwa) lata. Na zasadzie art. 32 § 2 kkWP wymierzył Ratajowi Henrykowi jedną karę łączną 5 (pięć) lat więzienia. Na zasadzie art. 56 kkWP na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności zaliczył skazanemu okres tymczasowego [aresztowania] od dnia 1 lipca 1950 r. Broszury i ulotki pozostawić w aktach sprawy”. Fragment uzasadnienia wyroku WSR w Katowicach: „Oskarżony, będąc członkiem sekty św[ia]dkowie] Jehowy, przechowywał w swoim mieszkaniu większą ilość broszur i ulotek wydawanych przez tę sektę, jak «Strażnica», i inne zawierające artykuły o treści antypaństwowej i antypokojowej. Oskarżony broszurki i ulotki w[yżej] wym[ienione] mimo zakazu władz przechowywał u siebie w mieszkaniu do dnia 2 lipca 1950 r.” NSW postanowieniem z dnia 21 VI 1951 r. zmienił wyrok na korzyść oskarżonego: „Z urzędu Najwyższy Sąd Wojskowy zauważa, że skazanie Rataja z art. 24 mkk nastąpiło wbrew okolicznościom sprawy. Skoro bowiem Rataj został aresztowany dnia 1 lipca 1950 r., a sekta św[ia]dków Jehowy została rozwiązana po jego aresztowaniu, bo w dniu 2 lipca 1950 r., i skoro skazany twierdzi, że nie wiedział, iż broszury sekty mają charakter dywersyjny, to nie można mu przypisać winy za przechowywanie tych broszur”. AIPN Ka, 238/3641, t. 1, k. 99–101, 108–109.

^d W dokumencie: nieuzasadnienie.

¹³ AIPN Ka, 238/3641.

¹⁴ Akt nie odnaleziono.

¹⁵ Akt nie odnaleziono.

¹⁶ Akt nie odnaleziono.

¹⁷ Akt nie odnaleziono.

Przewodniczył w sprawie mjr Wystrychowski¹⁸ (obecnie w leczeniu). Analizując podstawę uchylecia tego wyroku w nieobecności mjr. Wystrychowskiego, wskazałem na błąd w tej sprawie skutkujący uchylecie tego wyroku, tj. brak wyczucia klasowego sędziego w niniejszym wypadku.

Obecny na odprawie personel sędziowski, podchodząc krytycznie i samokrytycznie do swych błędów i niedociągnięć, które miały miejsce w niektórych rozpoznanych przez nich dotąd sprawach, zapewnił, że te błędy zrozumiał i będzie się starał je w przyszłości unikać i w ten sposób przyczynić się wraz ze mną do podniesienia stylu pracy na wyższy poziom, tak jak tego wymaga od nas nasze dowództwo.

Wilf, ppłk¹⁹

Odprawa z ławnikami²⁰ z WK MO dnia 4 stycznia 1952 r.

Obecni: ławnicy z WK MO w liczbie 10, którzy zostali wyznaczeni na rok 1952, pismem z dnia 11 XII 1951 r.

1. **Omówiono** sposób i tryb wyznaczania ławników z listy, a mianowicie: ławnicy będą wyznaczeni przez Wydz[iał] Pers[onalny] WK MO do spraw p[rzeciwi]ko funkcjonariuszom MO w zależności od stopnia osk[arżone]go, na skutek pisma tut[ejszego] sądu.

2. **Prawa i obowiązki ławników** przy spełnianiu funkcji ławników w Polsce Ludowej. Przy tym zwrócono uwagę na dotychczasowe błędy czynione przez ławników podczas rozpoznawania spraw, że zapominali oni o obrazie interesów i szkodach wyrządzonych przez oskarżonych państwu i społeczeństwu. Ławnicy ci dość często nie brali należycie pod rozwagę stopnia szkodliwości społecznej czynów i osoby sprawcy, a kierowali się względami koleżeńskimi i oportunistycznymi, jak również często liberalizowali w sprawach.

¹⁸ Karol Wystrychowski (ur. 17 IV 1904 r. w Bytomiu, s. Alberta i Marty z d. Hernig) – powstaniec śląski, absolwent Wydziału Prawa Uniwersytetu Poznańskiego z 1927 r.; w latach 1927–1932 aplikant sądowy, asesor i sędzia; w latach 1932–1939 adwokat w Królewskiej Hucie/Chorzowie; od 14 IX 1944 r. do 31 I 1946 r. sędzia Sądu Polowego 3. DP; od 1 II 1946 r. do 3 III 1946 r. sędzia NSW; od 4 III 1946 r. do 15 III 1947 r. szef Wojskowego Sądu 11. DP; od 16 III 1947 r. do 11 IX 1947 r. zastępca szefa WSO we Wrocławiu; od 12 IX 1947 r. do 1 IV 1948 r. zastępca szefa WSR we Wrocławiu; od 12 IV 1948 r. do 1 I 1952 r. sędzia WSR w Katowicach; 21 I 1952 r. przeniesiony do rezerwy. Od 1952 r. obrońca wojskowy w Chorzowie; od marca 1953 r. adwokat w Katowicach. AIPN, 2174/8238, Teczka akt personalnych; K. Szwagrzyk, *op. cit.*, s. 466. Szerzej na temat działalności zawodowej sędziego przed 1939 r. zob. L. Krzyżanowski, *Sędziowie w II Rzeczypospolitej. Okręgi apelacyjne: krakowski i katowicki*, Katowice 2011, s. 207, 252, 374.

¹⁹ Julian Wilf (ur. 10 X 1903 r. w Borysławiu, s. Ichela i Klary z d. Waldman) – absolwent Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego z 1931 r.; w latach 1931–1937 aplikant adwokacki; w latach 1938–1939 adwokat; od 1 VIII 1945 r. do 16 XI 1945 r. sędzia Sądu Polowego 16. DP w Gdańsku; od 17 XI 1945 r. do 19 II 1946 r. sędzia WSG w Warszawie; od 20 II 1946 r. do 10 X 1946 r. sędzia WSR w Gdańsku; od 11 X 1946 r. do 30 XI 1946 r. sędzia WSR w Lublinie; od 30 XI 1946 r. do 30 IV 1948 r. sędzia WSR w Gdańsku; od 1 V 1948 r. do 10 V 1950 r. zastępca szefa WSR w Gdańsku; od 11 V 1950 r. do 22 VIII 1955 r. szef WSR w Katowicach/Stalinogrodzie; 22 VIII 1955 r. zdemobilizowany. Od września 1955 r. wiceprezes Sądu Wojewódzkiego w Stalinogrodzie. AIPN, 1940/49, Teczka akt personalnych; D. Burczyk, *op. cit.*, s. 402–403.

²⁰ Na temat roli ławników zob.: J. Polan-Haraschin, S. Janikowski, *Ławnicy w sądownictwie wojskowym*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 1946, nr 4, s. 184–188; S. Guzy, R. Pierchlewski, *O ławnikach w sądach wojskowych*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 1962, nr 3, s. 351–359; A. Lityński, *Historia prawa Polski Ludowej...*, s. 43–46.

3. **O konieczności szczegółowego zapoznawania się z aktami sprawy**, w której zostali wyznaczeni do pełnienia funkcji ławników.

4. **Zwrócono uwagę na punktualne przybywanie ławników^e do sądu** na rozprawy, gdyż dotychczas były częste wypadki, że ławnicy zapominali o tym obowiązku, co w dużej mierze przyczyniało się do opóźniania pracy sądu, a tym samym i planowej pracy^f.

[...]g

Odprawa z ławnikami dn. 25 I 1952 r.

Obecni na odprawie wyznaczeni przez WUBP [w] K[atowi]cach ławnicy, którzy będą brali udział w rozprawach p[rzeciw]ko funkcj[onariuszom] BP, w liczbie 9

1. **Omówiono tryb i sposób wzywania ławników** na rozprawy, a mianowicie przez Wydz[iał] IX WUBP na skutek pisma tut[ejszego] sądu.

2. **Prawa i obowiązki ławników**. W tym punkcie omówiono, jakie zadania spełnia ławnik w wymiarze sprawiedliwości w Polsce Ludowej, oraz o tym, jakie wymogi państwo ludowe stawia przed ławnikiem i czym winien kierować się ławnik, spełniając swe obowiązki, a w szczególności, że nie należy kierować się względami koleżeńskimi, lecz brać pod uwagę stopień społecznej szkodliwości czynu osk[arżone]go oraz brać pod uwagę osobę sprawcy.

3. **W obowiązku zapoznawania się ze sprawą**, to jest, że ławnik winien zgłosić się do sądu wcześniej celem przejrzenia akt sprawy dla zapoznania się ze sprawą.

4. **W końcu zwrócono uwagę na punktualne** przychodzenie na rozprawy, oraz to, że do rozpraw należy przychodzić w mundurze, a nie w ubraniach cywilnych^h.

[...]i

Odprawa dnia 2 II 1952 r. personelu sędziowskiego i sekretarskiego

1) Odczytano Rozkaz dowódcy O[kręgu] W[ojskowego] V nr 1/DOW V z dnia 18 I 1952 r. dotyczący ogłoszenia wyroku Wojsk[owego] Sądu Okręg[owego] V w sprawie szer. Sędłoka Józefa i innych.

2) Odczytano Zarządzenie kwatermistrzowskie nr 03 z dnia 17 I 1952 r., nr 0254 D[owódz]twa O[kręgu] W[ojskowego] V w sprawie gospodarki sprzętem kwaterunkowym.

3) Odczytano Zarządzenie organizacyjne nr 07/Org. D[owódz]twa O[kręgu] W[ojskowego] V dotyczące zmniejszenia stanu osobowego tut[ejszego] sądu.

4) Odczytano Rozkaz nr 02/52 z dnia 29 I 1952 r. Zarządu Sądownictwa Wojskowego dotyczący ukarania karą dyscyplinarną upomnienia chor. Syrdę Jana.

5) Omówiono Rozkaz nr 01/52 Zarządu Sądownictwa Wojskowego tyczący się inspekcji działalności Wojsk[owego] Sądu Okręg[owego] I w Warszawie za III i IV kwartał 1951 r., w szczególności:

^{e-e} *Dopisane odręcznie nad tekstem.*

^f *Poniżej podpis nieczytelny.*

^g *Fragment pominięty przez autorów.*

^h *Poniżej podpis nieczytelny.*

ⁱ *Fragment pominięty przez autorów.*

a) w nawiązaniu do pkt. 2 odprawy sędziowskiej w dniu 16 XI 1951 r. po wypowiedzeniu się personelu sędziowskiego uzgodniono, by szczegółowy plan rozprawy głównej w sprawach wymagających takiego planu ze względu na większą ilość oskarżonych lub też materiału był umieszczany w zarządzeniu rozprawy głównej;

b) nawiązując do odprawy w dniu 25 I 1952 r., na której zwrócono uwagę na potrzebę bardziej dokładnego zbadania akt sprawy przed wniesieniem ich na posiedzenie przygotowawcze sądu w sprawie wyznaczenia terminu rozprawy głównej, a w szczególności zwrócenia uwagi na dokumentację w sprawach (karty karne, opinie, poświadczenia, świadectwa lekarskie, protokoły oględzin itd.), omówiono sprawę przestrzegania zbadania przed wyznaczeniem rozprawy głównej, czy w danej sprawie dokumentacja przytoczona przez oskarżenie jest zupełna;

c) nawiązując do odprawy z dnia 4 I 1952 [r.] z ławnikami wyznaczonymi na liście stałej przez tut[ejszą] Wojewódzką Komendę MO oraz do odprawy z 25 I 1952 r. z ławnikami ze stałej listy dostarczonej przez tut[ejszy] WUBP, omówiono obowiązki personelu sędziowskiego odnośnie ławników spełniających tę funkcję w danej sprawie;

d) nawiązując do odpraw sędziowskich z dnia 15 i 16 XI 1951 r., 8 XII, 18 XII i 24 XII 1951 r. oraz z 18 I 1952 r. i 25 I 1952 r., na których omawiane były błędy i niedociągnięcia w pracy personelu sądu, zwrócono uwagę na klasowe podejście sędziów w każdej sprawie odpowiednio do społecznej szkodliwości czynu i osoby sprawcy;

e) ^lnawiązując do poprzednich odpraw odbytych z personelem sędziowskim i sekretarskim odnośnie obowiązku terminowego wysyłania wyroków do wiadomości i wykonania oraz wykańczania protokołów rozpraw, zwrócono ponownie uwagę na obowiązek wysyłania wyroków do wiadomości i wykańczania protokołu rozprawy głównej najdalej do dnia trzeciego od chwili ogłoszenia wyroku oraz na terminowe wysyłanie wyroków do wykonania najdalej do 14 dni od dnia zapadnięcia wyroku w wypadku niewniesienia skargi rewizyjnej^l.

Ponieważ obecnie referenci podnieśli, iż protokoły rozprawy głównej są pisane na czysto na rozprawie, a wymieniane wypadki sporządzania protokołów jak najdalej w trzecim dniu od ogłoszenia wyroku odnoszą się do spraw wymagających wyjątkowo tego rodzaju sposobu sporządzania protokołów rozpraw, ^ktj. w brudnopisie na rozprawie^k.

2) Omówiono sprawę Sr. 473/51²¹, w której odnośnie osk[arżone]go kpr. MO Jeziorckiego Jana postanowieniem NSW z dnia 11 I 1952 r. uchylony został wyrok wydany przez tut[ejszy] sąd w dniu 13 XII 1951 r. pod przewodnictwem mjr. Michalika.

Sędzia mjr Michalik po szczegółowym zreferowaniu sprawy, powołanego wyroku tut[ejszego] sądu i postanowienia NSW podniósł, że motywy NSW w kierunku uchylenia tego wyroku ze wskazaniem ponownego rozpoznania sprawy po uprzednim uzupełnieniu śledztwa są niesłuszne, gdyż kwestia opinii świadka – pokrzywdzonego z ubiegłego czasu jest dla sprawy obojętna, tj. kwestia ta nie mogła mieć wpływu na treść wyroku o winie i karze. Mjr Michalik, nie przyznając^l się w tej sprawie do żadnego istotnego błędu i niedociągnięcia, oświadcza, że całą sprawę zanalizuje i przedstawi w odrębnym piśmie.

^{l-l} Fragment podkreślony.

^{k-k} Fragment dopisany.

¹ W dokumencie: przyznawając.

²¹ Akt nie odnaleziono.

3) Omówiono sprawę Sr. 474/51²², w której postanowieniem NSW z 19 I 1952 r. zmieniony został przez zmianę kwalifikacji i złagodzenie kary wyrok tut[ejszego] sądu z dnia 17 XII 1951 r. [wydany na] osk[arżonego] kpr. MO Dziubę Wita pod przewodnictwem asesora ppor. Sygnet²³.

Przewodniczący ppor. Sygnet po szczegółowym omówieniu i zanalizowaniu sprawy stwierdził, że wyrok zmieniony został niesłusznie i że tak kwalifikacja prawna przyjęta w wyroku, jak i wymierzone kary były należyte i słuszne. Ppor. Sygnet oświadczył, że całą sprawę przedstawi i zanalizuje w oddzielnym piśmie^m.

[...] ⁿ

Odprawa dnia 21 III 1952 r. personelu sędziowskiego

Celem usunięcia dostrzeżonych w czasie inspekcji tut[ejszego] sądu w lutym br. błędów i niedociągnięć oraz podniesienia pracy sądu na wyższy poziom aniżeli dotychczas sędziowie referenci powinni szczegółowo zwrócić uwagę i na przyszłość skrupulatnie przestrzegać, co następuje:

1. Sędziowie referenci powinni więcej uwagi zwracać na pracę podległych im kancelarii sędziowskich, a nie ograniczać się tylko do rozpatrywania spraw. W szczególności powinni zwracać uwagę na terminową wysyłkę wyroków do wiadomości i wykonania, następnie skarg rewizyjnych do NSW, oraz dopilnować, by żaden element pracy, jak np. wniesienie sprawy na posiedzenie przygotowawcze, wyznaczenie terminu w przerwanej rozprawie w razie nadejścia odpowiedniej relacji itd., nie zalegał w referacie dłużej niż dwa dni.

2. Sprawy nadal będą przydzielane poszczególnym referentom, z tym że terminy rozpraw – po posiedzeniu przygotowawczym – oznaczać będą referenci, jak to było dotąd. Należy jednakowoż zwrócić uwagę na większą operacyjność w pracy przez unikanie nieuzasadnionej przewlekłości w rozpatrywaniu spraw (Sr. 10/52²⁴ – osk[arżony] Siwczyk [Jerzy], ref[erent] mjr Michalik; Sr. 471/51²⁵ – osk[arżony] Okularczyk [Andrzej], ref[erent] mjr Adamski) i przez wyznaczenie na jeden dzień więcej niż jednej sprawy, gdy na to pozwala materiał danej sprawy.

^m Poniżej podpis nieczytelny.

ⁿ Fragment pominięty przez autorów.

²² Akt nie odnaleziono.

²³ Władysław Sygnet (ur. 14 I 1928 r. w Sadkowicach, s. Pawła i Walerii z d. Kozak) – absolwent Oficerskiej Szkoły Prawniczej z 1949 r. oraz Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego z 1960 r.; od 11 VII 1949 r. do 2 II 1951 r. aplikant WSR w Katowicach; od 3 II 1951 r. do 15 XI 1952 r. asesor WSR w Katowicach; od 21 VII 1953 r. do 23 XII 1954 r. sędzia WSR w Krakowie; od 24 XII 1954 r. do 29 VII 1955 r. asesor WSR we Wrocławiu; od 30 VII 1955 r. do 31 X 1955 r. sędzia Sądu I Korpusu Zmechanizowanego; od 1 XI 1955 r. do 31 I 1957 r. sędzia WSG w Krakowie; od 12 II 1957 r. do 3 X 1957 r. starszy pomocnik ds. dochodzeniowych Zarządu WSW Warszawskiego Okręgu Wojskowego; od 4 X 1957 r. do 1 IV 1958 r. sędzia WSG w Katowicach; od 2 IV 1958 r. do 13 VIII 1971 r. sędzia WSG w Krakowie; od 14 VIII 1971 r. do 20 VI 1972 r. zastępca szefa Sądu Marynarki Wojennej; od 21 VI 1972 r. do 25 II 1977 r. szef WSG w Katowicach; od 26 II 1977 r. do 3 VIII 1983 r. szef Sądu Śląskiego Okręgu Wojskowego; przeniesiony w stan spoczynku. AIPN, 2174/6574, Teczka akt personalnych; K. Szwagrzyk, *op. cit.*, s. 435–436.

²⁴ AIPN Ka, 1/194, t. 1–2.

²⁵ AIPN Ka, 1/193, t. 1–2.

3. Na posiedzeniach niejawnych przygotowawczych w przedmiocie wydania wyroków łącznych należy zawsze podejmować decyzje odnośnie stawiennictwa osk[arżone]go na rozprawę, gdyż dotąd często takie decyzje nie były podejmowane, jak świadczą dla przykładu wypadki: Sr. 430/51²⁶ – osk[arżony] Daniłowicz [Tadeusz], ref[erent] mjr Ranke; Sr. 419/51²⁷ – ref[erent] mjr Michalik.

4. Niezależnie od pouczenia – na odbytych przeze mnie^o odprawach ławników wymienionych na stałych listach funkcj[onariuszy] UB i MO – o ich prawach i obowiązkach, przewodniczący obowiązany jest w każdej poszczególniej sprawie przed rozprawą umożliwić ławnikom zapoznanie się ze sprawą, a następnie zapoznać ich z przysługującymi im – wg przepisów kwpk²⁸ – prawami i ciężącymi na nich obowiązkami w związku z pełnieniem przez nich funkcji. Dotąd bowiem bardzo często, w szczególności zasiadający w sprawach osób cywilnych ławnicy – żołnierze, nie byli należycie przygotowani do pełnienia swej funkcji przez dokładną znajomość swych praw i obowiązków, mimo orientowania się w samej sprawie.

5. Sędziowie referenci powinni bardziej skrupulatnie opracowywać wyroki, a unikać szablonowych zwrotów w uzasadnieniach wyroków, w szczególności w uzasadnieniu winy i kary, a każdy poszczególny wypadek indywidualnie traktować i opisywać (np. ujawniono sprzeczność w uzasadnieniu wyroku odnośnie kary w sprawie Sr. 485/51²⁹ – osk[arżony] Rajarski, ref[erent] mjr Michalik), następnie powinni dokładniej kontrolować i redagować protokoły rozpraw, celem uniknięcia błędów stylistycznych i niejasności zawartych często w protokołach już po ich sporządzeniu i podpisaniu (np. Sr. 409/51³⁰ – osk[arżony] Swoboda [Stanisław] – mjr Adamski; Sr. 29/52³¹ – ppor. Sygnet), oraz pamiętać, że za protokół, który jest jedynym^p dokumentem stwierdzającym przebieg procesu sądowego, przede wszystkim^q odpowiedzialni są przewodniczący w sprawach.

6. Wytykam ppor. Sygnetowi, asesorowi tut[ejszego] sądu, niedopuszczalne podjęcie podpisów ławników na czystym blankiecie wyroku w sprawie Sr.³²

Szef Zarz[ądu] Sąd[ownictwa] Wojsk[owego]³³ z uwagi na brak doświadczenia ppor. Sygneta w pracy sędziowskiej ograniczył się tylko do poczynienia wytknięcia^r.

[...]^s

^o W dokumencie: przezemnie.

^p W dokumencie: jedynem.

^q W dokumencie: wszystkim.

^r Poniżej podpis nieczytelny.

^s Fragment pominięty przez autorów.

²⁶ AIPN Ka, 238/3781.

²⁷ AIPN Ka, 238/3777.

²⁸ Dekret z dnia 23 VI 1945 r. – Kodeks wojskowego postępowania karnego (DzU, 1945, nr 36, poz. 216).

²⁹ Akt nie odnaleziono.

³⁰ Akt nie odnaleziono.

³¹ AIPN Ka, 238/3843.

³² W dokumencie brak sygnatury akt.

³³ Szefem Zarządu Sądownictwa Wojskowego przez cały okres jego funkcjonowania, tj. w latach 1950–1956, był płk Oskar Karliner. Biogram w: K. Szwagrzyk, *op. cit.*, s. 327–328.

Odprawa dnia 11 IV 1952 r. Obecny personel sędziowski

1. Omówiono sprawę Sr. 18/52³⁴, w której wyrok uległ zmianie przez poprawienie kwalifikacji prawnej odnośnie osk[arżonego] Machini Leona i złagodzeniu temuż kary. Przewodniczący sprawy mjr Adamski przyznaje słusność stanowiska NSW odnośnie kwalifikacji czynu osk[arżonego] Machini z art. 86 § 2 kkWP.

2. Omówiono sprawę Sr. 12/52, w której NSW zmienił wyrok tut[ejszego] sądu przez złagodzenie kary łącznej osk[arżonemu] funkcj[onariuszowi] MO Czyłokowi [Francisz-kowi] – przez zast[osowanie] art. 55 kkWP – [z] 7 lat więzienia do 3 lat więzienia. Przewodniczący sprawy ppor. Sygnet, uznając słusność stanowiska NSW w tej sprawie, podniósł, że źródłem zastosowania zbyt surowej kary w stosunku do osk[arżone]go była niewłaściwa ocena stopnia społecznego niebezpieczeństwa osoby sprawcy i nienależyte zanalizowanie pobudek jego działania³⁵.

3. Omówiono sprawę Sr. 37/52³⁶, w której uchylony³⁷ został wyrok odnośnie Student Berty, skazanej z art. 4 § 1 i 2 mkk³⁸. Przewodniczący sprawy ppor. Sygnet oświadcza, że na tej rozprawie obecny był w charakterze urzędowym, podczas inspekcji sądu, st. insp. ppłk [Mieczysław] Halski³⁹, który w rozmowie z nim podzielił jego zdanie

³⁴ AIPN Ka, 1/195, t. 1–3.

³⁵ Wyrok WSR w Katowicach z 19 I 1952 r. w sprawie funkcjonariusza MO Franciszka Czyłoka: „Osk[arżonego] Czyłoka Franciszka, s. Franciszka, [sąd uznał] winnym, że jako funkcj[onariusz] MO: a) w dniu 14 września 1951 r. w Czechowicach, pow. Bielsko, użył swej broni służbowej wbrew przepisom zezwalającym na jej użycie przez to, że z pistoletu służbowego parabellum wystrzelił trzykrotnie w górę, czym popełnił przestępstwo z art. 164 kkWP; b) w dniu 18 września 1951 r. wbrew swemu obowiązki milicyjnemu w celu trwałego uchylania się od pełnienia tegoż obowiązku opuścił swoją jednostkę służbową, a to Komisariat MO w Bielsku-Białej, zabierając ze sobą broń służbową parabellum nr 1385, i pozostawał poza nią do dnia 12 października 1951 r. – czym popełnił przestępstwo z art. 118 § 1 i 2 kkWP w zw. z art. 115 § 1 kkWP; c) w tym samym czasie i miesiącu dopuścił się zaboru broni, pistoletu maszynowego pepesa wraz z magazynkiem i 35 sztuk naboju z miejsca jej przechowywania, to jest z wartowni Komisariatu MO w Bielsku, czym popełnił przestępstwo z art. 179 kkWP; d) w okresie czasu od jesieni 1950 r. do dnia 12 października 1951 r. w Czechowicach, pow. Bielsko, przechowywał bez zezwolenia broń palną, a to dubeltówkę myśliwską kal. 16 mm, czym popełnił przestępstwo z art. 4 § 1 i 2 dekr[etu] z dnia 13 VI 1946 r. i za to [sąd] skazał osk[arżonego] Czyłoka Franciszka, s. Franciszka, na zasadzie art. 146 kkWP za czyn opisany pod pkt. a) na karę aresztu przez 6 (sześć) miesięcy, na zasadzie art. 118 § 1 i 2 kkWP za czyn opisany pod pkt. b) na karę więzienia przez 6 (sześć) lat, orzekając jednocześnie na mocy art. 47 § 1 pkt a) kkWP degradację, na zasadzie art. 179 kkWP za czyn opisany pod pkt. c) na karę więzienia przez 5 (pięć) lat, na zasadzie art. 2 § 1 i 2 [dekretu] z dnia 13 VI 1946 r. za czyn opisany pod pkt. d) na karę więzienia 7 (siedem) lat z degradacją. Na mocy art. 56 kkWP zaliczył skazanemu Czyłokowi na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności okres tymczasowego aresztowania dnia 12 października 1951 r. Na mocy art. 98 § 2 kwpk przekazuje się dubeltówkę kal. 16 mm WUBP w Katowicach”. Wyrok został złagodzony postanowieniem NSW z dnia 25 II 1952 r. z 7 lat pozbawienia wolności z degradacją do 3 lat pozbawienia wolności bez degradacji. AIPN Ka, 238/3830, k. 56–58v.

³⁶ Akta włączono do akt postępowania ponownego o sygn. Sr. 172/52. AIPN Ka, 238/3905.

³⁷ Zob. art. 270–271 kwpk.

³⁸ Dekret z dnia 13 VI 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy państwa (DzU, 1946, nr 30, poz. 192), zwany małym kodeksem kamym.

³⁹ Od 1 XI 1950 r. do 2 VII 1953 r. pełnił stanowisko starszego inspektora Wydziału II Zarządu Sądownictwa Wojskowego. Biogram w: K. Szwagrzyk, *op. cit.*, s. 312–313.

odnośnie wysokości wymiaru kary 3 lat więzienia, biorąc pod uwagę stopień rozwoju umysłowego i uświadomienia politycznego skazanej oraz jej dodatnią opinię. To stanowisko ppor. Sygneta podzieliłem również podczas omówienia z nim sprawy przed zawyrokowaniem. Po zanalizowaniu sprawy ppor. Sygneta przyznaje, że z uwagi na przechowywanie przez nią pistoletu należącego do bandy, niewłaściwie oceniał stopień społecznego niebezpieczeństwa czynu skazanej i skutkiem tego wymierzono jej karę za łagodną, w świetle czego stanowisko NSW uchylające wyrok jest słuszne.

4. Omówiono sprawę Sr. 498/51, w której pod przewodnictwem b[yłego] sędziego mjr. Ranke uchylony został wyrok odnośnie Mellera Leona, uniewinnionego w tej sprawie od zarzutu z art. 12 § 1 mkk. Obecny referent tej sprawy mjr. Adamski po przeanalizowaniu całej sprawy dochodzi do wniosku, że uchylene to było słuszne, gdyż mimo iż po stronie Mellera brak było dowodów przyjęcia popełnienia zbrodni z art. 12 § 1 mkk, to jednak przypisać należało Mellerowi winę popełnienia przestępstwa dewizowego w rozumieniu ustawy z 1936 r.⁴⁰

Odprawa dnia 18 IV 1952 r.

Obecny personel sędziowski

1. Omówiono sprawę Sr. 1/52, w której częściowo uchylony został wyrok odnośnie funkcj[onariusza] MO Kołtona Witolda⁴¹ i postępowanie umorzono, zaś częściowo

¹ Poniżej podpis nieczytelny.

⁴⁰ Wyrok WSR w Katowicach z 21 I 1952 r. w sprawie Leona Mellera: „Sąd uniewinnia [...] osk[arżonego] Mellera Leona, s. Meszela, od zarzutu, że od daty bliżej nieustalonej 1949 r. do września 1951 r. w Bytomiu puszczał w obieg w ilości bliżej nieokreślonej podrobione monety 10- i 20-dolarowe USA, to jest od zarzutu popełnienia przestępstwa z art. 12 § 1 dekr[etu] z dnia 13 VI 1946 r.”. Uchybienia wskazane przez NSW znalazły się w postanowieniu NSW z dnia 28 III 1952 r.: „Meller, który przyznał się do wzięcia w lipcu 1949 r. w zastaw od Woronczaka jednej monety złotej dolarowej w zamian za udzieloną Woronczakowi pożyczkę, dopuścił się przestępstwa z art. 16 ust. 1 w zw. z art. 5 ust. 1 i art. 1 ust. 2 Dekretu prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 26 kwietnia 1936 r. w sprawie obrotu pieniężnego z zagranicą oraz obrotu zagranicznymi i krajowymi środkami płatniczymi (DzU RP, nr 86/38, poz. 584). Sąd I instancji winien był zatem rozważyć winę oskarżonego Mellera Leona w kierunku popełnienia powyższego przestępstwa, względnie, gdyby się okazało, że Meller przyjął w zastaw podrobioną monetę dolarową – usiłowania popełnienia tego przestępstwa. Wobec całkowitego uniewinnienia Mellera Leona wbrew okolicznościom sprawy zaskarżony wyrok w części dotyczącej Mellera należało uchylić”. AIPN Ka, 238/3915, t. 2, k. 383–397, 447–454.

⁴¹ Wyrok WSR w Katowicach z 18 II 1952 r. w sprawie funkcjonariusza MO Witolda Kołtona oskarżonego z art. 22 dekretu z 13 VI 1946 r., dwukrotnie z art. 140 § 1 kkWP, z art. 172 § 1 i 2 kkWP oraz art. 27 w zw. z art. 148 § 1 kk. Sąd orzekł, że Kołton Witold „winien jest tego, że: 1) w marcu 1951 r. na terenie Zabrzeza rozpowszechniał fałszywe wiadomości mogące wyrządzić istotną szkodę interesom państwa polskiego i obniżyć powagę jego naczelnym organów przez to, że [...] wyrażał się ujemnie o polityce i stosunkach panujących w Polsce Ludowej, czym popełnił przestępstwo z art. 22 dekr[etu] z dnia 13 VI 1946 r.; 2) w dniu 3 marca 1951 r. w Zabrzezu nadużył swej władzy ze względu na korzyść osobistą [...], czym popełnił przestępstwo z art. 140 § 1 kkWP; 3) [...] bezprawnie dysponował wydaną mu do osobistego użytku bronią [...], czym popełnił przestępstwo z art. 172 § 1 i 2 kkWP; 4) w dniu 3 marca 1951 r. w gmachu Sądu Powiatowego w Zabrzezu, pragnąc utrudnić postępowanie karne w celu uniknięcia odpowiedzialności karnej przez sprawcę przestępstwa, podżegał [...] do zatajenia prawdy w czasie zeznania na rozprawie [...], czym popełnił przestępstwo z art. 27 kkWP w zw. z art. 148 § 1 kk; 5) w dniu 6 lipca 1951 r. nadużył swej władzy z pobudek osobistych w ten sposób, że u prokuratora powiatowego w Zabrzezu interweniował w sprawie niestosowania w stosunku do doprowadzonego [...]

zmieniony wyrok przez złagodzenie mu kary łącznej z dwóch i pół roku na półtora roku więzienia. Przewodniczący sprawy mjr Michalik, przyznając słuszność stanowiska NSW, podaje, że powodem tego uchybienia w sprawie była niewłaściwa ocena dowodów, w szczególności zeznań św[ia]d[ka] [Horsta] Blümera⁴¹.

2. Omówiono sprawę Sr. 63/52, w której NSW złagodził karę Jończyk Annie, [skazanej] z art. 18 § 1 mkk w związku z art. 86 § 2 kkWP, z półtora roku na sześć miesięcy więzienia⁴². Przewodniczący sprawy ppor. Sygnet przyznaje słuszność stanowiska NSW, gdyż z uwagi na powiązanie skazanej z rodzicami odnośnie współpracy jej rodziców z nielegalną organizacją, należało ocenić stopień społecznego niebezpieczeństwa skazanej pod tym punktem widzenia i potraktować ją łagodniej⁴³.

3. Omówiono sprawę Sr. 50/52⁴⁴, w której NSW uchylił wyrok odnośnie Morawskiego skazanego z art. 18 § 1 mkk w związku z art. 86 § 2 kkWP na 8 miesięcy więzienia. Przewodniczący sprawy mjr Michalik twierdzi, iż wymierzenie kary 8 m[iesi]ęcy więzienia uważał za wskazane i celowe, tak ze względu na stopień społecznego niebezpieczeństwa czynu oraz na osobę sprawcy, następnie mimo motywów NSW, iż należało wymierzyć surowszą karę z uwagi na stanowisko służbowe i stopień wykształcenia osk[arżone]go, to stanowisko to nie wytrzymuje krytyki wobec ustaleń sądu I, iż skazany był tylko referentem P[ra]ns[aw]owego U[rzęd]u R[epatriacyjnego] o wykształceniu tylko średnim.

4. Omówiono sprawę Sr. 58/52⁴⁵, w której uchylony został wyrok odnośnie Bodzińskiego Konstantego skazanego na 4 lata więzienia. Przewodniczący sprawy ppor. Sygnet uznaje słuszność stanowiska NSW, iż nienależycie ocenił rozeznanie nieletniego skazanego Bodzińskiego Konstantego, opierając się tylko na niejasnym orzeczeniu biegłego zawartym w aktach śledztwa. Jako źródło tego błędu wymienia ppor. Sygnet nienależy-

---

aresztu tymczasowego [...], czym popełnił przestępstwo z art. 140 § 1 kkWP”. Fragment uzasadnienia: „Oskarżony powiedział do Blümera, że [...] gdyby był na jego miejscu, to dawno wyjechałby do Ameryki i przez radio opowiadałby o stosunkach panujących w Polsce Ludowej”. Sąd skazał go na karę łączną 2 lat i 6 miesięcy więzienia. AIPN Ka, 238/3823, k. 213–217.

⁴¹ W dokumencie: Blimera.

⁴² Wyrok WSR w Katowicach z 5 III 1952 r. w sprawie Anny Jończyk oskarżonej z art. 18 § 1 w zw. z art. 4 § 1 dekr[etu] z 13 VI 1946 r. i w zw. z art. 86 § 2 kkWP. Sąd uznał ww. „winną, że w styczniu 1951 r. [...], otrzymawszy wiarygodną wiadomość, że niej[aki] Paradowski Antoni jest dowódcą nielegalnej organizacji i posiada bez zezwolenia broń palną oraz ukrywa się przed władzami, do chwili zatrzymania jej nie zawiadomiła o tym władzy powołanej do ścigania przestępstw, czym popełniła przestępstwo z art. 18 § 1 dekr[etu] z 13 VI 1946 r. w zw. z art. 86 § 2 kkWP i w zw. z art. 4 § 1 cyt. dekrety” i skazał na karę roku i 6 miesięcy więzienia. „Przy wymiarze kary sąd uwzględnił jako okoliczności łagodzące dotychczasową niekaralność oskarżonej, jej szczere przyznanie się do zarzucanego jej czynu, fakt, że oskarżona [...] w znacznym stopniu pozostawała pod wpływem swych rodziców oraz że oskarżona ma na utrzymaniu dwuletnie dziecko, zaś jako okoliczność obciążającą sąd przyjął szkodliwość społeczną czynu oskarżonej, która swym postępowaniem umożliwiła realizowanie nielegalnej organizacji KWP swych zbrodniczych celów”. AIPN Ka, 238/3861, k. 47–48.

⁴³ NSW w Warszawie pod przewodnictwem ppłk. Józefa Dziwogi 8 IV 1952 r. rozpatrzył skargę rewizyjną adw. Józefa Malczyka, który zarzucił wymierzenie niewspółmiernie surowej kary oraz wnosił o jej złagodzenie i zawieszenie wykonania. obrońca dowodził, że „z uwagi na odpowiedzialność karną grożącą rodzicom skazanej były podstawy do nadzwyczajnego złagodzenia kary”. NSW uznał, że wymierzona skazanej karę należy złagodzić do 6 miesięcy więzienia. AIPN Ka, 238/3861, k. 54–55.

⁴⁴ Akt nie odnaleziono.

⁴⁵ Akt nie odnaleziono.

te przygotowanie sprawy przed jej wyznaczeniem na niejawne posiedzenie przygotowawcze, gdyż przy wnikliwym przeczytaniu akt należałoby zawnioskować zwrócenie akt do uzupełnienia śledztwa.

5. Omówiono sprawę Sr. 46/52⁴⁶, w której NSW zmienił wyrok przez złagodzenie kary łącznej Briggowi Edwardowi, b[ylemu] por. KBW, z 12 lat na 8 lat więzienia, po uprzedniej zmianie kwalifikacji odnośnie czynu przestępnego z art. 4 § 1 na 4 § 1 i 2 mkk. Przewodniczący sprawy mjr Michalik przyznaje, że wymierzenie zbyt surowej kary temu osk[arżone]mu było skutkiem wadliwej oceny pobudek działania sprawcy i co za tym idzie niewłaściwej oceny stopnia społecznego niebezpieczeństwa osoby sprawcy. W sprawie tej, uznając karę za zbyt surową, wystosowałem pismo do prezesa NSW o złagodzenie wyroku.

6. Omówiono zauważenie NSW do sprawy Sr. 83/52, w którym wytknięto przewodniczącemu sprawy mjr. Miksiewiczowi niewłaściwe wyrażenie „nielegalna organizacja”⁴⁷, zamiast „kontrewolucyjna”, wzgl[ędnie] „antypaństwowy związek”. Mjr Miksiewicz przyznaje słuszność tej uwagi.

7. Omówiono Rozkaz nr 08/52 z 5 IV [19]52 r. Zarządu Sądownictwa Wojsk[owego] dotyczący odbytej inspekcji WSR w Kielcach.

8. Omówiono pismo ZSW nr 0323/52 z dnia 3 IV [19]52 r. w sprawie wyznaczania obrońców z urzędu w sprawach osób cywilnych.

9. Odczytano pismo ZSW nr 0336/52 z 15 kwietnia 1952 r. w sprawie skierowania do sądów absolwentów sześciomiesięcznego kursu przeszkolenia na Ofic[erskiej] Szk[ole] Prawn[iczej]⁴⁸.

10. Odczytano i omówiono pismo ZSW nr 0230/52 z 31 III [19]52 [r.] w sprawie planów rozpraw^v.

[...]w

Odprawa dnia 28 IV 1952 r.

Obecni: personel sędziowski i sekretarski

Omówiono pismo prezesa NSW z dnia 22 IV 1952 r. nr 0556 w sprawie uchybień w sprawach karnych.

W związku z tym pismem zarządziłem:

a) w sprawach, które mają być rozpatrywane z wykluczeniem jawności (art. 209 § 1 kwpk⁴⁹), odpisy aktów oskarżenia po ich odczytaniu oskarżonym będą niszczone, o czym na oryginale aktu oskarżenia będzie sporządzona odpowiednia notatka przez sekretarza;

^v Poniżej podpis nieczytelny.

^w Fragment pominięty przez autorów.

⁴⁶ AIPN Ka, 279/114.

⁴⁷ W wyroku WSR w Katowicach z 4 III 1952 r. w sprawie Piotra Kopicy użyto określeń: „nielegalna organizacja”, „nielegalny związek”, „groźna organizacja”. AIPN Ka, 238/3873, k. 60–62.

⁴⁸ Szerzej na temat Oficerskiej Szkoły Prawniczej zob.: L. Łustacz, J. Muszyński, R. Pierzchlewski, *Szkolenie kadry oraz działalność naukowa i wydawnicza*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 1963, nr spec., s. 145–146; M. Zaborski, *Oni skazywali na śmierć...* [w:] *Skryte oblicze systemu komunistycznego...*, s. 128–135; *idem*, *Szkolenie „sędziów nowego typu” w Polsce Ludowej. Część III: Oficerska Szkoła Prawnicza, „Palestra”* 1998, nr 5–6, s. 131–141; A. Lityński, *O prawie i sądach...*, s. 164–165.

⁴⁹ Art. 209 § 1 kwpk: „Sąd wyklucza jawność całej rozprawy lub jej części, jeżeli jawność postępowania mogłaby obrażać dobre obyczaje, spowodować zaburzenie spokoju publicznego lub ujawnić

b) dokumenty, które nie mogą być wszyte do akt sprawy z uwagi na to, że są przeznaczone dla NSW, jak np. odpis wyroku, skargi rewizyjne, przed ich wysłaniem do NSW zostaną złożone w specjalnej kopercie wszytej do akt sprawy, z wyszczególnieniem jej zawartości;

c) dokumenty dołączane do akt sprawy przez władze śledcze o treści poufnej będą po zapoznaniu się z nimi przez skład sądu niezwłocznie kopertowane i lakowane;

d) we wszystkich innych wypadkach przesyłanie akt sprawy bez względu na stadium, w jakiej się sprawa znajduje, np. przesłanie akt sprawy przez tut[ejszy] sąd do NSW z wnioskiem o przekazanie innemu sądowi wg właściwości, nie należy pozostawiać w aktach ^xsądowych żadnych dokumentów ani odpisów pism luzem bez ich wszywania i ponumerowania.

W tych wypadkach wszelkie pisma przeznaczone dla władzy, której się akta przesyła, należy złożyć do koperty i ją zalakować, kopertę wszyć do akt i ponumerować kolejnym numerem akt, a na kopercie oznaczyć, co ona zawiera i dla kogo zawartość jej jest przeznaczona^y.

[...]^z

Odprowa dnia 21 V 1952 r. personelu sędziowskiego

1. Omówiono sprawę Sr. 138/52⁵⁰, w której uchylony został wyrok tut[ejszego] sądu odnośnie Zygmunta Józefa niewinnionego od zarzutu z art. 4 § 1 mkk.

Przewodniczący sprawy por. Sygnet, uzasadniając uniewinnienie oskarżonego brakiem dowodów winy, przyznaje się jednak do popełnienia błędu w sprawie przez nienałężytą ocenę dowodów w sprawie, tj. nierozprawienia się z zeznaniami innych świadków istotnych dla sprawy.

2. Omówiono sprawę Sr. 161/52 Podkowika [Eugeniusza] i innych⁵¹, przeprowadzonej pod przewodnictwem por. Urbanowicza, w której NSW częściowo zmienił i złagodził wyrok odnośnie Pałysa Jana.

Por. Urbanowicz przyznaje, że z motywów przytoczonych przez NSW postanowienie NSW jest słuszne.

3. Omówiono sprawę Sr. 66/52 Machnowskiego Stanisława⁵², w której zmieniona została kwalifikacja z art. 8 § 1 mkk na art. 144 kk oraz złagodzona kara z 5 lat do 3 lat więzienia.

Przewodniczący sprawy mjr Michalik, uznając w zasadzie postanowienie NSW za słuszne, podniósł, że kwestia przyjęcia winy poszczególnych oskarżonych z art. 8 mkk i art. 143 itd. kk wymagałaby wyjaśnienia.

---

okoliczności, których zachowanie w tajemnicy jest niezbędne ze względu na bezpieczeństwo państwa lub dobro służby^y.

^{x-x} Wyraz przekreślony.

^y Poniżej podpis nieczytelny.

^z Fragment pominięty przez autorów.

⁵⁰ Akt nie odnaleziono.

⁵¹ AIPN Ka, 238/3899.

⁵² AIPN Ka, 238/3863.

4. Omówiono sprawę Sr. 112/52 Uchyły Władysława i innych⁵³, w której NSW zmienił kwalifikację czynu odnośnie osk[arżonych] Uchyły Marty, Pietraszki Karola i Godzicka [Ferdynanda] z art. 14 § 1 mkk i art. 18 § 1 mk[k] w zw. z art. 4 § 1 mkk na art. 14 § 1 mkk.

Przewodniczący sprawy por. Sygnet przyznaje słuszność postanowienia NSW, iż w niektórych wypadkach to odnośnie osoby sprawcy nie można przyjąć jednocześnie kwalifikacji co do tego samego przedmiotu przestępstwa w rozumieniu art. 14 § 1 mkk i obowiązek z art. 18 § 1 mkk odnośnie tego związku.

5. Omówiono zauważenie NSW odnośnie sprawy Sr. 454/51 skazanego Olędzkiego Bolesława⁵⁴ – wyrok łączny.

6. Omówiono zauważenie NSW w sprawie skazanego Lesisza Sr. 1/52⁵⁵ dotyczące przewodniczącego tej sprawy por. Urbanowicza⁵⁶.

7. W związku z pismem szefa Zarządu Sądownictwa Wojskowego z dnia 17 V [19]52 [r.]^{aa}nr 0492/52^{aa} omówiono zagadnienie odnośnie przeprowadzania rozpraw publicznych w sprawach osób cywilnych, kładąc szczególnie nacisk na zagadnienie służbowej odpowiedzialności sędziów za polityczny przebieg i wynik każdej przeprowadzonej przez nich sprawy sądowej^{bb}.

[...] ^{cc}

Odprawa dnia 2 lipca 1952 r.

Obecni: personel sędziowski

W związku z dyrektywami otrzymanymi na odprawie w Warszawie w dniu 18 i 19 VI br. zwróciłem uwagę personelowi sędziowskiemu na przestrzeżenie:

1. ^{dd}**Operatywności w pracy sędziowskiej**^{dd}, tzn. aby czynności przez sędziów załatwić się mające były załatwiane sprawnie i szybko, lecz nie pośpiesznie. ^{ee}**Normalnie sprawa – za wyjątkami – powinna być zawyrokowana najdalej w terminie do dni 10 od chwili otrzymania sprawy przez referenta**^{ee}.

^{aa-aa} *Fragment dopisany nad tekstem.*

^{bb} *Poniżej podpis nieczytelny.*

^{cc} *Fragment pominięty przez autorów.*

^{dd-dd} *Fragment podkreślony.*

^{ee-ee} *Fragment podkreślony.*

⁵³ AIPN Ka, 238/3883, t. 1–3.

⁵⁴ AIPN Ka, 1/191.

⁵⁵ AIPN Ka, 238/3823.

⁵⁶ Henryk Urbanowicz (ur. 14 V 1922 r. w Wilnie, s. Kazimierza i Urszuli) – absolwent Oficerskiej Szkoły Prawniczej z 1951 r. oraz Wydziału Prawa Uniwersytetu Warszawskiego z 1955 r.; w latach 1940–1949 robotnik; od 1 III 1951 r. do 5 I 1954 r. asesor WSR w Katowicach; od 7 I 1954 r. do 30 VII 1955 r. asesor WSR w Warszawie; od 1 VIII 1955 r. do 1 II 1957 r. asesor WSG w Warszawie; od 2 II 1957 r. do 5 X 1957 r. asesor Sądu Wojsk Lotniczych i Obrony Przeciwlotniczej Kraju; od 6 X 1957 r. do 15 IV 1958 r. sędzia Sądu Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy; od 16 IV 1958 r. do 15 X 1961 r. sędzia WSG w Szczecinie; od 16 X 1961 r. do 24 VIII 1969 r. szef WSG w Szczecinie; od 25 VIII 1969 r. do 7 V 1975 r. sędzia WSG w Krakowie; od 8 V 1975 r. do 22 I 1982 r. sędzia Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego; od 23 I 1983 r. do 19 X 1983 r. p.o. zastępcy szefa Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego; od 20 X 1983 r. do 15 VI 1987 r. sędzia Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego; 16 IV 1987 r. przeniesiony w stan spoczynku. AIPN, 2174/7059, Teczka akt personalnych.

2. W uzasadnieniu wyroku unikać szablonowego wymieniania okoliczności łagodzących, które sąd wziął pod uwagę przy wymiarze kary, a wymieniać okoliczności obciążające i łagodzące, które rzeczywiście i materialnie miały znaczenie dla wymiaru kary. Np. w sprawach szpiegowskich i kontrrewolucyjnych unikać wyrażen jak: przy wymiarze kary wzięto pod uwagę jako okoliczności łagodzące skruczę oskarżonego, jego stan rodzinny, dotychczasową niekaralność itd.

W sprawach tego rodzaju należy szczególnie uwypuklić społeczną szkodliwość czynu i osoby sprawcy, oraz na czym ta szkodliwość społeczna polega.

3. W obecnym etapie walki klasowej i sytuacji międzynarodowej stosować odpowiednią represję karną w sprawach kontrrewolucyjnych i szpiegowskich. Nie rozwlekać uzasadnienia wyroku, a tylko uzasadnienie przedstawiać zwięźle i rzeczowo. Przestrzegać należy, żeby w sprawach kontrrewolucyjnych i szpiegowskich, które prowadzi się z niewykluczeniem jawności, nie było niepotrzebnych ludzi na sali rozpraw oraz by kierować rozprawą w ten sposób, by nie dopuścić, żeby na sali rozpraw miało miejsce niewłaściwe wystąpienie oskarżonego lub świadka w kierunku pochwały przestępstwa.

4. Przy sądzeniu funkcjonariuszy UB i MO oraz żołnierzy KBW i WOP za przestępstwa kontrrewolucyjne, w szczególności za szeptaną propagandę i w ogóle zmierzające przeciwko ustrojowi państwa, [należy] pamiętać o karze dodatkowej degradacji.

5. Pamiętać należy, że przy ocenie winy z art. 86 § 2 kkWP nie decyduje tylko przynależność do organizacji w rozumieniu art. 86 § 2 kkWP, [art.] 87 kkWP lub [art.] 88 § 1 kkWP, a decydować powinna sama istota działalności, formalnie ktoś niby wchodzi w porozumienie, a faktycznie działa efektywnie dla organizacji^{ff}.

Odprawa dnia 4 lipca 1952 r.

Obecni: personel sędziowski

Omówiono sprawy:

1. Sr. 196/52, w której uchylony został wyrok w sprawie Morawskiego Józefa⁵⁷, skazanego przez tut[ej]szy sąd pod przewodnictwem mjr. Miksiewicza z art. 18 § 1 mkk w zw. z art. 86 § 2 kkWP na 8 miesięcy więzienia, i wskazano jako przyczynę uchylecia wyroku niewłaściwą ocenę stopnia szkodliwości społecznej czynu przestępnego i jego sprawcy.

2. Sr. 217/52, w której zmieniono kwalifikację prawną zawartą w wyroku odnośnie Zdrady Henryka⁵⁸, skazanego pod przewodnictwem por. Urbanowicza Henryka z art. 148 § 3 na art. 141 § 1 kkWP, i wskazano jako przyczynę tej zmiany niewłaściwą ocenę sprawy pod względem prawnym.

3. Sr. 465/51, w której uchylony został w trybie nadzoru⁵⁹ wyrok odnośnie Świtały i Wawrzyniaka⁶⁰, skazanych pod przewodnictwem mjr. Ranke z art. 13 § 1 w zw. z art. 1 § 2 i 3 mkk na kary od 4–5 lat więzienia, i wskazano jako przyczynę uchylecia wyroku niewłaściwą ocenę sprawy pod względem prawnym oraz stopnia szkodliwości społecznej czynu i sprawców.

^{ff} Poniżej podpis nieczytelny.

⁵⁷ Akt nie odnaleziono.

⁵⁸ Akt nie odnaleziono.

⁵⁹ Tryb nadzoru sądowego uregulowano w Dziale X (art. 277–283) kwpk.

⁶⁰ Akt nie odnaleziono.

4. Sr. 210/52, w której uchylony został wyrok odnośnie Wali Stefana⁶¹, skazanego pod przewodnictwem mjr. Michalika z art. 235 § 1 kk na 2 lata więzienia, i wskazano, jako przyczynę uchylecia wyroku niedostateczne zebranie dowodów w sprawie i ich mylną ocenę.

5. Sr. 223/52, w której zmieniona została kwalifikacja prawna zawarta w wyroku odnośnie Jarzábka Stefana⁶² z art. 187 na art. 191 kk, skazanego pod przewodnictwem mjr. Michalika z art. 187 kk itd. na karę 1 1/2 roku więzienia, i wskazano jako [przyczynę] tej zmiany niewłaściwą ocenę sprawy pod względem prawnym.

6. Sr. 220/52, w której uchylony został wyrok odnośnie Błaszczczyńskiego Janusza⁶³, skazanego pod przewodnictwem por. Sygneta z art. 18 w zw. [z art.] 4 § 1 mkk i art. 86 § 2 kkWP na 2 lata więzienia z zawieszeniem, i wskazano [jako] przyczynę uchylecia wyroku niedostateczne zebranie dowodów i w związku z tym niewłaściwą ocenę społecznej szkodliwości czynu i oskarżonego.

7. Sr. 109/52, w której uchylony został wyrok odnośnie Sroki Józefa, skazanego pod przewodnictwem mjr. Miksiewicza z art. 18 mkk na 6 miesięcy więzienia⁶⁴, i wskazano jako przyczynę uchylecia wyroku niewłaściwą ocenę sprawy pod względem prawnym i w związku z tym niewłaściwą ocenę stopnia społecznej szkodliwości czynu i sprawy tegoż^{gg65}.

[...]hh

^{gg} Poniżej podpis nieczytelny.

^{hh} Fragment pominięty przez autorów.

⁶¹ Akta włączono do akt postępowania ponownego o sygn. Sr. 371/52. AIPN Ka, 238/4010.

⁶² AIPN Ka, 238/3927.

⁶³ Akta włączono do akt postępowania ponownego o sygn. Sr. 115/53. AIPN Ka, 238/4183, t. 1–2.

⁶⁴ Wyrok WSR w Katowicach z 24 III 1952 r. w sprawie Sroki Józefa, oskarżonego z art. 28 w zw. z art. 86 § 2 kkWP. Sąd orzekł: „Sroka Józef jest winien, że w okresie od 14 stycznia do 1 grudnia 1951 r., mając wiarygodną wiadomość, że na terenie powiatu częstochowskiego działa nielegalny związek mający na celu usunięcie przemocą ustroju Polski Ludowej [Korpus Wojska Polskiego], że członkami tego związku są Paradowski Antoni, Bednarkiewicz Jan i inni, nie zawiadomił o tym natychmiast władzy powołanej do ścigania przestępstw, czym popełnił przestępstwo z art. 18 § 1 dekr[etu] z dnia 13 VI 1946 r. w zw. z art. 86 § 2 kkWP i za to skazał Srokę Józefa [...] na 6 miesięcy więzienia. [...] Przy wymiarze kary przyjęto [...] jako okoliczności łagodzące jego szczere przyznanie się do popełnionego przestępstwa, ciężki stan rodzinny oraz ciężki stan zdrowia, zważywszy że jest on osobnikiem o zmniejszonej pocztytalności”. AIPN Ka, 1/226, k. 59–61.

⁶⁵ NSW w Warszawie pod przewodnictwem ppłk. Józefa Dziwgi orzeczeniem z 26 VI 1952 r. (sygn. akt Sn. 115/52) stwierdził, że „działanie przestępcze skazanego wyczerpywałoby znamiona przestępstwa zarzuconego mu aktem oskarżenia, a co najmniej znamiona przestępstwa z art. 88 § 1 w zw. z art. 86 § 2 kkWP. Prócz tego zasadny jest wniosek naczelnego prokuratora, że orzeczona kara jest niewspółmiernie łagodna w stosunku do jego winy. Skazany kontaktował się w szczególności niebezpiecznymi przestępcami występującymi przeciw Polsce Ludowej. Działaniem swoim skazany umożliwiał zatem bezpieczne kontynuowanie ich zbrodniczej działalności”. NSW uwzględnił wniosek rewizyjny naczelnego prokuratora wojskowego i postanowił wyrok WSR w Katowicach uchylić, a sprawę przekazać temuż sądowi do ponownego rozpoznania w innym składzie sędziów: „Przy ponownym rozpoznaniu sąd I instancji winien rozważyć kwestię trafnej kwalifikacji czynu skazanego i wymiaru kary odpowiadającej stopniowi szkodliwości społecznej tegoż czynu”.

Odprawa dnia 25 VII 1952 r.

Obecni: personel sędziowski

Omówiono sprawy:

1. Sr. 22/52, w której uchylony został wyrok odnośnie Jędryszczak Anieli⁶⁶, skazanej pod przewodnictwem por. Sygneta z art. 18 § 1 w zw. [z art.] 4 § 1 mkk na 1 rok więzienia z zawieszeniem, i wskazano jako przyczynę uchylecia wyroku niewłaściwą ocenę stopnia szkodliwości społecznej czynu i osoby skazanej.

2. Sr. 485/51, w której uchylony został wyrok odnośnie Bajerskiego Romualda⁶⁷, skazanego pod przewodnictwem mjr. Michalika z art. 4 pkt. 1 i 2 dekretu o tajemnicy na 3 lata więzienia, i wskazano jako przyczynę uchylecia niewłaściwą ocenę stopnia szkodliwości społecznej czynu, a w szczególności osoby oskarżonego.

3. Sr. 70/52, w której uchylony został wyrok odnośnie Bryły Józefy⁶⁸, skazanej pod przewodnictwem mjr. Miksiewicza z art. 86 § 2 kkWP na 5 lat więzienia, i wskazano jako przyczynę uchylecia wyroku niewłaściwą ocenę sprawy pod względem prawnym i w związku z tym niewłaściwą ocenę stopnia szkodliwości społecznej czynu i sprawy teżej.

4. Sr. 125/52, w której uchylony został wyrok odnośnie Gorzelika Augustyna⁶⁹, skazanego pod przewodnictwem por. Sygneta z art. 15 § 2 w zw. z art. 7 mkk na 10 lat więzienia, i wskazano jako przyczynę uchylecia wyroku niewłaściwą ocenę szkodliwości społecznej czynu i skazanego.

5. Sr. 141/52, w której uchylony został wyrok odnośnie Pasieki Bronisława⁷⁰, skazanego pod przewodnictwem por. Sygneta z art. 4 § 1 mkk i z art. 86 § 2 kkWP łącznie na karę 8 lat więzienia, i wskazano jako przyczynę uchylecia wyroku niewłaściwą ocenę stopnia szkodliwości społecznej czynu i sprawy.

6. Sr. 142/52, w której uchylony został wyrok odnośnie Szwedu Mieczysława⁷¹, skazanego pod przewodnictwem por. Sygneta z art. 86 § 2 kkWP na 6 lat więzienia, i wskazano jako przyczynę uchylecia wyroku niewłaściwą ocenę stopnia niebezpieczeństwa społecznego czynu i skazanego.

7. Sr. 137/52, w której uchylony został wyrok odnośnie Wypchlaka Józefa⁷², skazanego pod przewodnictwem por. Sygneta z art. 18 § 1 w zw. [z art.] 4 § 1 i 14 § 1 mkk na karę 2 lat więzienia, i wskazano jako przyczynę uchylecia wyroku niewłaściwą ocenę sprawy pod względem prawnym oraz niewłaściwą ocenę stopnia szkodliwości społecznej czynu i osoby skazanego.

8. Sr. 156/52, w której uchylony⁷³ został wyrok odnośnie Brolla, skazanego pod przewodnictwem ppłk. Wilfa z art. 18 § 1 w zw. [z art.] 7 mkk na 4 lata więzie-

⁶⁶ Akt nie odnaleziono.

⁶⁷ Akt nie odnaleziono.

⁶⁸ Akta włączono do akt postępowania ponownego o sygn. Sr. 325/52. AIPN Ka, 238/3979.

⁶⁹ Akta włączono do akt postępowania ponownego o sygn. Sr. 326/52. AIPN Ka, 279/123.

⁷⁰ Akta włączono do akt postępowania ponownego o sygn. Sr. 327/52. AIPN Ka, 1/228.

⁷¹ Akta włączono do akt postępowania ponownego o sygn. Sr. 328/52. AIPN Ka, 268/26.

⁷² Akta włączono do akt postępowania ponownego o sygn. Sr. 331/52. AIPN Ka, 238/3982.

⁷³ Wyrok nie został uchylony, choć był zaskarżony przez obrońcę skazanego. Adwokat Włodzimierz Wielgus w skardze rewizyjnej zarzucał „wymierzenie zbyt surowej kary bez należytego uwzględnienia przez sąd I instancji przypadkowości spotkania Brolla z Marszałkiem, robotniczego pochodzenia

nia⁷⁴, i wskazano jako przyczynę uchylenia wyroku mylną ocenę sprawy pod względem prawnym i niewłaściwą ocenę stopnia szkodliwości społecznej czynu przestępnego i skazanegoⁱⁱ⁷⁵.

Odprawa dnia 8 VIII 1952 r.

Obecni: personel sędziowski

Omówiono sprawy:

1. **Sr. 88/52**, w której zmieniono kwalifikację prawną zawartą w wyroku odnośnie skazanych Piotrowskiego Janusza i Piątka Józefa⁷⁶ w sprawie rozpoznanej pod przewodnictwem mjr. Michalika, a to z art. 1 § 1 i 2 mkk na art. 259 kk, oraz uchylono karę odnośnie zarzutu z art. 18 § 1 mkk w związku z art. 4 § 1 mkk oraz karę łączną i wskazano jako przyczynę tej zmiany niewłaściwą ocenę sprawy pod względem prawnym.

2. **Sr. 193/52**, w której uchylony został w trybie nadzoru sądowego wyrok odnośnie skazanego Jeziorskiego Ludwika⁷⁷, [skazanego] pod przewodnictwem por. Urbanowicza z art. 86 § 2 kkWP na 8 lat więzienia, i wskazano jako przyczynę uchylenia niewłaściwą

---

skazanego i okazanej przezeń skruchy". NSW postanowił 8 V 1952 r. (sygn. akt Sn. 652/52) skargę rewizyjną obrońcy pozostawić bez uwzględnienia, a zaskarżony wyrok pozostawić w mocy. AIPN Ka, 1/229, k. 62.

ⁱⁱ *Poniżej podpis nieczytelny.*

⁷⁴ Wyrok WSR w Katowicach z 31 III 1952 r. w sprawie cywila Brolla Stanisława, oskarżonego o popełnienie przestępstwa z art. 5 i 6 dekrety z 13 VI 1946 r. Sąd „uznał Brolla Stanisława winnym, że otrzymawszy w listopadzie 1951 r. [...] wiarygodną wiadomość o przestępczej działalności Marszałka Wiktora, działającego na terenie województwa katowickiego jako rezydent obcego wywiadu na szkodę państwa polskiego przez zbieranie i przekazywanie dla ośrodka wywiadowczego za granicę wiadomości stanowiących tajemnicę państwową [wyrokiem WSR w Katowicach z 13 II 1952 r. Wiktor Marszałek za uprawianie działalności szpiegowskiej został skazany na karę śmierci, sygn. akt Sr. 43/52], nie zawiadomił natychmiast o tym władzy powołanej do ścigania przestępstw, tj. przestępstwa z art. 18 § 1 w zw. z art. 7 dekr[etu] z dnia 13 VI 1946 r.” i za to skazał Brolla Stanisława na karę 4 lat więzienia. W uzasadnieniu stwierdzono: „Sąd, nie dopatrując się po stronie oskarżonego winy popełnienia przestępstw zarzuconych mu aktem oskarżenia, przekwalifikował czyny oskarżonego zgodnie z wnioskiem oskarżyciela – z art. 5 i 6 cyt. dekrety na art. 18 § 1 w zw. z art. 7 cyt. dekr[etu] [...]. Przy wymiarze kary sąd przyjął jako okoliczność obciążającą znaczną szkodliwość społeczną czynu oskarżonego, zaś jako okoliczność łagodzącą jego dotychczasową niekaralność oraz okazaną na rozprawie skruchę. Tymi względami się kierując, sąd wymierzył oskarżonemu karę odpowiednią i współmierną do jego stopnia zawinienia”. AIPN Ka, 1/229, k. 54–56.

⁷⁵ NSW w Warszawie pod przewodnictwem ppłk. Józefa Dziwogi 8 V 1952 r. w zauważeniu stwierdził, że „sąd I instancji bezpodstawnie zmienił kwalifikację prawną czynów skazanego Brolla z art. 5 i 6 dekrety z 13 VI 1946 r. na art. 18 § 1 w zw. z art. 7 tegoż dekrety. [...] Pogląd jakoby wchodzenie w porozumienie z osobą działającą w interesie obcego rządu (art. 5 mkk) mogło mieć miejsce tylko wówczas, gdy sprawca wyraźnie [*tak w dokumencie*] oświadcza, iż zgadza się na czynione mu propozycje ze strony takiej osoby – Najwyższy Sąd Wojskowy uznaje za błędny. Byłoby bowiem jakimś nieuzasadnionym formalizmem żądanie dopełnienia przez sprawcę w takim wypadku jakichkolwiek formalności, jeśli się zważy, że niekiedy samo zachowanie się sprawcy mówi więcej, niżby mogły powiedzieć jego słowa. [...] Zmieniając bezpodstawnie kwalifikację prawną przestępstw popełnionych przez Brolla przyjętą w akcie oskarżenia, sąd I instancji naruszył prawo materialne przez jego nieprawidłowe zastosowanie. Powyższe zauważenie postanowiono podać do wiadomości prezesa NSW”. AIPN Ka, 1/229, k. 63–64.

⁷⁶ Akt nie odnaleziono.

⁷⁷ Akta włączono do akt postępowania ponownego o sygn. Sr. 93/53. AIPN Ka, 238/4170.

ocenę stopnia szkodliwości społecznej czynu i osoby sprawcy oraz nienależyte postępowanie przygotowawcze w sprawie odnośnie pociągnięcia do odpowiedzialności karnej z art. 4 § 1 mkk.

3. **Sr. 168/52**, w której uchylony został w trybie nadzoru sądowego wyrok odnośnie Jeziorskiego Feliksa⁷⁸, s. Józefa, skazanego pod przewodnictwem por. Sygneta z art. 4 § 1 i 2 mkk na 3 lata więzienia, i wskazano jako przyczynę uchylecia niewłaściwą ocenę stopnia szkodliwości czynu i osoby oskarżonego, a skutkiem tego niewłaściwą ocenę sprawy pod względem prawnym.

4. **Sr. 180/52**, w której uchylony został w trybie nadzoru sądowego wyrok odnośnie strażnika Dębickiego Ryszarda⁷⁹, skazanego pod przewodnictwem mjr. Michalika łącznie na 2 lata więzienia, i wskazano jako przyczynę uchylecia niewłaściwą ocenę sprawy pod względem prawnym i szkodliwości społecznej czynu oskarżonego. Słusznie bowiem wytknęła NSW, iż czyn skazanego zawiera znamiona przestępstwa z art. 29 mkk, a nie z art. 22 mkk.

5. **Sr. 255/52**, w której uchylony został wyrok tut[ejszego] sądu odnośnie szer. MO Piekarczyka Franciszka⁸⁰, skazanego pod przewodnictwem por. Urbanowicza na karę 1 1/2 roku więzienia, i wskazano na słuszne motywy NSW, że sąd I instancji nienależycie wyjaśnił sprawę i nienależycie ją ocenił pod względem prawnym.

6. **Sr. 253/52**, w której uchylony został wyrok tut[ejszego] sądu odnośnie cyw[ila] Jaśńskiego Tadeusza⁸¹, uniewinnionego przez tut[ejszy] sąd pod przewodnictwem mjr. Michalika, i wskazano jako słuszne motywy uchylecia wyroku niewłaściwą ocenę dowodów w sprawie, co wymagało dodatkowego uzupełnienia śledztwa.

7. **Sr. 239/52**, w której uchylony został wyrok tut[ejszego] sądu w części, to jest odnośnie skazanego Gajka Tadeusza (odnośnie osk[arżonej] Jarży Heleny wyrok utrzymano w mocy), skazanego przez tut[ejszy] sąd pod przewodnictwem mjr. Adamskiego⁸²,

⁷⁸ Akta włączono do akt postępowania ponownego o sygn. Sr. 361/52. AIPN Ka, 238/4001.

⁷⁹ Akta włączono do akt postępowania ponownego o sygn. Sr. 425/52. AIPN Ka, 238/4044.

⁸⁰ Akta włączono do akt postępowania ponownego o sygn. Sr. 50/53. AIPN Ka, 238/4145.

⁸¹ Akta włączono do akt postępowania ponownego o sygn. Sr. 541/52. AIPN Ka, 238/4120.

⁸² Wyrok WSR w Katowicach z 29 V 1952 r. w sprawie Tadeusza Gajka, oskarżonego o przestępstwa z art. 5 i 6 dekretu z 13 VI 1946 r., oraz Heleny Jarży, oskarżonej o przestępstwo z art. 28 kkWP w zw. z art. 7 dekretu z 13 VI 1946 r. Sąd orzekł, iż Tadeusz Gajek „winien jest, że: a) będąc obywatelem polskim w celu działania na szkodę państwa polskiego w sierpniu 1949 r. na terenie Niemiec Zachodnich wszedł w porozumienie z działającym w interesie obcego rządu współpracującym z wywiadem amerykańskim CIC Wojtysiakiem Adamem i jego przełożonym nieustalonego nazwiska, przez to, że wobec tego przełożonego Wojtysiaka zobowiązał się do współpracy w tymże szpiegowskim wywiadzie amerykańskim, złożył przysięgę dla tego wywiadu, otrzymał wytyczne w robocie szpiegowskiej i zadania po linii szpiegowskiej oraz adresy, na które winien on był przysyłać meldunki szpiegowskie do Niemiec Zachodnich, tj. przestępstwa z art. 5 dekr[etu] z 13 VI 1946 r.; b) w tymże czasie i miejscu, będąc obywatelem polskim, w związku z działalnością na szkodę państwa polskiego wyżej pod a) opisaną przyjął od współpracującego w amerykańskim wywiadzie CIC Wojtysiaka Adama korzyść majątkową [...], tj. przestępstwa z art. 6 dekr[etu] z 13 VI 1946 r.”. Helena Jarża „winna jest, że w nieustalonym czasie na początku 1950 r. w Zawierciu, działając na szkodę państwa polskiego, udzieliła pomocy współoskarżonemu Gajkowi Tadeuszowi, o którym wiedziała, że zobowiązał się do współpracy ze szpiegowskim wywiadem amerykańskim, przez to, że zapisywała pod dyktando osk[arżonego] Gajka treść instrukcji szpiegowskiej [...], tj. o przestępstwo z art. 28 kkWP w związku z art. 7 dekr[etu] z 13 VI 1946 r., i za to skazała: 1) osk[arżonego] Gajka Tadeusza [...] na karę 10 lat więzienia, z utratą praw publicznych i obywatelskich praw honorowych przez 5 lat i przypadkiem całego majątku skazanego na rzecz Skarbu

i wskazano na słuszność stanowiska NSW, że w czynie oskarżonego Gajka zawarte są raczej cechy przestępstwa z art. 13 § 2 mkk w związku z art. 7 mkk, a nie z art. 5 mkk. Przyczyną uchylenia tego wyroku była zatem niewłaściwa ocena sprawy pod względem prawnym przed jej wyznaczeniem na rozprawę główną i niezwróceniem^{jj} jej do śledztwa celem pociągnięcia oskarżonego do odpowiedzialności karnej o surowszą kwalifikację prawną (zamiast z art. 5 mkk, z art. 13 § 2 mkk w zw. z art. 7 mkk)^{kk83}.

[...] ^{ll}

Odprawa dnia 16 IX 1952 r.

Obecni: personel sędziowski i sekretarski

Zwrócono uwagę na pracę poszczególnych referatów, a w szczególności: każdy wyrok winien być następnego dnia po ogłoszeniu, a najdalej do 3 dni, przedstawiony szefowi sądu do wglądu. Akta sprawy należy przysyłać do NSW ze skargami rewizyjnymi do 5 dni od daty wpływu skargi rewizyjnej. Rozpisywanie rozpraw będzie odbywać się na poszczególnych referatach, a nie centralnie – jak to miało miejsce dotychczas, co przyczyni się do usunięcia usterek przy rozpisywaniu rozpraw i odpowiedzialny jest każdy referent – sędzia za należyte rozpoznanie rozprawy. Każda sprawa przydzielona sędziemu do rozpoznania musi być rozpoznana na posiedzeniu niejawnym przygotowawczym najdalej do 3 dni od daty doręczenia akt. O ile sprawa będzie zawiła lub grupowa i wniesienie jej do 3 dni na posiedzenie niejawne przygotowawcze nastęcza trudności, to każdy referent obowiązany jest porozumieć się z szefem sądu. Protokoły posiedzeń niejawnych przygotowawczych należy sporządzać natychmiast.

Na poszczególnych referatach są sprawy, które spadły z wokandy z powodu niestawienia się świadków, choroby oskarżonych, nienależytego rozpisania rozprawy itp. W tych sprawach sędziowie winni jak najszybciej załatwić te czynności, by sprawa mogła być jak najszybciej rozpoznana. Żaden element sprawy nie może zalegać dłużej jak 2 dni na poszczególnym referacie.

Doprowadzenie oskarżonych na rozprawy odbywa się nadal niepunktualnie. Sędzia, względnie sekretarz, po stwierdzeniu, że kilka minut po godzinie 8.00 oskarżeni nie zostali doprowadzeni do sądu, winien nie tracić czasu, lecz niezwłocznie telefonować

Państwa; 2) osk[arżoną] Jarzę Helene [...] na karę 6 lat więzienia, z utratą [...] praw publicznych i obywatelskich praw honorowych przez 2 lata i przypadkiem całego majątku skazanej na rzecz Skarbu Państwa". AIPN Ka, 1/249, k. 122–125a.

^{jj} W dokumencie: niezwrócenie.

^{kk} Poniżej podpis nieczytelny.

^{ll} Fragment pominięty przez autorów.

⁸³ NSW w Warszawie na skutek złożenia skargi rewizyjnej przez obrońcę wojskowego adw. Henryka Rosenkrantza i skazanego Tadeusza Gajka uznał na posiedzeniu niejawnym w dniu 21 VII 1952 r., że „właściwa kwalifikacja czynu popełnionego przez skazanego Gajkę jest surowsza niż ta, która była przyjęta w postanowieniu o pociągnięciu go do odpowiedzialności karnej, przeto wyrok należy uchylić i sprawę zwrócić do uzupełnienia śledztwa”; w związku z tym NSW postanowił wyrok WSR w Katowicach w części Tadeusza Gajka przekazać do ponownego rozpoznania w innym składzie sędziowskim po uprzednim uzupełnieniu śledztwa. Wyrok odnośnie do Heleny Jarzy utrzymano w mocy mimo wniosku obrońcy o jej uniewinnienie i wypuszczenie na wolność. Adwokat Rosenkrantz dowodził, że „skoro Tadeusz Gajek [...] nie został skazany za szpiegostwo, to Helena Jarza nie może być skazana za udzielanie mu pomocy do szpiegostwa”. AIPN Ka, 1/249, k. 133–135.

do więzienia czy też MO, by ustalić, gdzie leży zło w niepunktualności doprowadzenia oskarżonych, a po jego wyjawieniu spowodować niezwłoczne doprowadzenie oskarżonych.

W sprawach uchylonych w drodze nadzoru oraz w sprawach, które wpływają z prokuratury do rozpoznania, należy sprawdzić, w którym więzieniu oskarżony w danej sprawie jest osadzony, bowiem są wypadki mylnego podawania miejsca osadzenia oskarżonych, względnie w tym czasie, gdy sprawa jest kierowana przez prokuratora do sądu, oskarżony został przetransportowany do innego więzienia lub obozu pracy. Również należy dokładnie ustalić, do czyjej dyspozycji przebywają świadkowie w danej sprawie, o ile przebywają w więzieniu.

Usunięcie omówionych usterek i niedociągnięć w pracy poszczególnych referatów przyczyni się do większej operatywności pracy sądu.

O każdych trudnościach w pracy referatów należy niezwłocznie meldować szefowi sądu oraz kierownikowi sekretariatu – co spowoduje udzielenie pomocy danemu referatowi, tak by trudności te niezwłocznie usunąć.

Odczytano i omówiono Dziennik rozkazów nr 18: poz. 90 w sprawie regeneracji kalki maszynowej, poz. 91 w sprawie zasad postępowania w przypadku tymczasowego aresztowania pracownika cywilnego oraz poz. 92 w sprawie zwolnień do lekarza w godzinach pracy pracowników cywilnych.

Odczytano i omówiono Dziennik rozkazów nr 20 poz. 98 w sprawie pokrywania kosztów miejscowych przejazdów służbowych dokonywanych przez żołnierzy i prac[owników] cywilnych administracji wojskowej miejskimi środkami lokomocji.

W obecności oficerów i podoficera nadterminowego odczytano pismo Jedn[ostki] Wojsk[owej] 2930, nr 00616, z dn. 10 IX [19]52 r. dotyczące:

- 1) Ogłoszenie o powołaniu składu komisji wyborczej Obwodu nr 60 D.
- 2) Ogłoszenie o utworzeniu Obwodu głosowania nr 60 D przy Jednostce Wojskowej 2930.

Odprawa sędziowska

Zwrócono uwagę personelowi sędziowskiemu na odbywanie konsultacji rozpatrywanych spraw z kierownikiem sądu.

Zwrócono uwagę personelowi sędziowskiemu, by obrońcy wojskowi nie przebywali na referatach i by nie omawiać z obrońcami kwestii prawnych w sprawach.

Omówiono sprawy:

1. Sr. 280/52 p[rzeciw]ko oskarżonym Gajewskiemu Zygmunтови i innym⁸⁴, w której nie uwidoczniło w sentencji wyroku czasu popełnienia przestępstwa.

Przewodniczący sprawy por. Sygnet tłumaczy to przeoczeniem.

2. Sr. 291/52 p[rzeciw]ko osk[arżonemu] Rokicie Józefowi⁸⁵, w której uchylono wyrok z dnia 17 VII 1952 r. i sprawę przekazano do ponownego rozpoznania po uprzednim uzupełnieniu śledztwa.

⁸⁴ Akt nie odnaleziono.

⁸⁵ Akta włączono do akt postępowania ponownego o sygn. Sr. 43/54. AIPN Ka, 238/4415.

Przewodniczący sprawy mjr Mielnik⁸⁶ przyznał, że niedokładnie przeprowadził rozprawę, nie wyjaśniając dokładnie sum pieniężnych będących przedmiotem postępowania.

3. Sr. 286/52 p[rzeciw]ko Surowczykowi Józefowi i Ludydze Sylwestrowi⁸⁷, uchylony został wyrok i sprawę przekazano tu[ejszemu] sądowi do ponownego rozpoznania po uprzednim uzupełnieniu śledztwa. Przewodniczący sprawy mjr Mielnik przyznaje, że przyczyną uchylecia było nienależyte przygotowanie sprawy na niejawnym posiedzeniu przygotowawczym i w związku z tym nastąpiło rozpoznanie sprawy bez należytego wyjaśnienia niektórych punktów zarzutów przeciwko oskarżonym.

4. Sr. 296/52 p[rzeciw]ko plut. Pstrągowi Henrykowi⁸⁸, w której zmieniony został wyrok przez zmianę kwalifikacji.

Przewodniczący sprawy mjr Mielnik przyznaje, że zmiana kwalifikacji z art. 149 na art. 140 § 1 kkWP nastąpiła z motywów słusznych NSW.

5. Sr. 279/52 p[rzeciw]ko Ogrodzkiemu Rudolfowi⁸⁹ osk[arżonemu] z art. 4 § 1 mkk, w której uchylony został wyrok z powodu nienależytego zebrania materiału i niewłaściwie^{mm} przeprowadzonej rozprawy.

Przewodniczący sprawy mjr Mielnik utrzymuje, iż zaniechał przesłuchania świadka na opinię oskarżonego wobec stwierdzenia opinii o oskarżonym z MO.

6. Sr. 283/52 p[rzeciw]ko Kamińskiemu Tadeuszowi⁹⁰, w której uchylono wyrok i sprawę przekazano do ponownego rozpoznania.

Przewodniczący sprawy por. Sygnet przyznaje, że uchYLENIE wyroku nastąpiło słusznie, gdyż sąd nienależyście ocenił orzeczenie biegłego w sprawie.

^{mm} W dokumencie: niewłaściwej.

⁸⁶ Bazyli Mielnik (ur. 17 III 1914 r. w Lublinie, s. Sylwestra i Marii z d. Bielecka) – absolwent Państwowego Seminarium Nauczycielskiego w Ostrogu z 1936 r., Oficerskiej Szkoły Prawniczej z 1952 r. oraz Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego z 1957 r.; w latach 1936–1941 nauczyciel w szkole powszechnej w Janiewiczach; w latach 1941–1944 robotnik w ZSRR; od 6 VI 1944 r. do 30 IX 1944 r. kursant Szkoły Oficerskiej Polityczno-Wychowawczej Armii Polskiej w ZSRR; od 1 X 1944 r. do 27 IV 1945 r. wykładowca 72. ppanc. IX Brygady Artylerii Przeciwpancernej; od 1 VII 1945 r. do 1 X 1945 r. zastępca dowódcy pułku ds. polityczno-wychowawczych; od 1 X 1945 r. do 1 III 1946 r. wykładowca Wydziału Polityczno-Wychowawczego 18. DP; od 1 III 1946 r. do 23 II 1947 r. słuchacz Wyższej Szkoły Oficerów Polityczno-Wychowawczych; od 23 II 1947 r. do 1 XI 1947 r. zastępca dowódcy pułku ds. polityczno-wychowawczych 16. pp 6. DP; od 1 XI 1947 r. do 15 I 1948 r. wykładowca Wydziału Polityczno-Wychowawczego 9. DP; od 15 I 1948 r. do 1 VIII 1948 r. referent personalny Wydziału Polityczno-Wychowawczego 9. DP; od 1 VIII 1948 r. do 25 IX 1948 r. słuchacz Wyższej Szkoły Oficerów Polityczno-Wychowawczych w Rembertowie; od 25 IX 1948 r. do 31 X 1949 r. zastępca dowódcy kompanii 16. pp 6. DP; od 1 XI 1949 r. do 7 IX 1951 r. zastępca komendanta ds. polityczno-wychowawczych w Ośrodku Wyszczolenia Oficerów Rezerwy nr 1; od 8 IX 1951 r. do 30 IV 1952 r. słuchacz Oficerskiej Szkoły Prawniczej; od 1 V 1952 r. do 8 XII 1952 r. p.o. sędziego WSR w Katowicach; od 8 XII 1952 r. do 25 V 1955 r. sędzia WSR w Krakowie; od 26 V 1955 r. do 31 I 1957 r. szef WSG w Krakowie; od 1 II 1957 r. do 30 IV 1958 r. inspektor Oddziału II Zarządu Sądownictwa Wojskowego; od 1 V 1958 r. do 16 III 1962 r. sędzia WSG w Krakowie; od 17 III 1962 r. do 8 I 1967 r. zastępca szefa WSG w Krakowie; od 9 I 1967 r. do 27 II 1969 r. szef sądu WSG w Katowicach. Zmarł 27 II 1969 r. AIPN, 2174/2149, Teczka akt personalnych; K. Szwaagrzyk, *op. cit.*, s. 374–375; F. Musiał, *Polityka czy sprawiedliwość? Wojskowy Sąd Rejonowy w Krakowie (1946–1955)*, Kraków 2005, s. 429–430.

⁸⁷ Akt nie odnaleziono.

⁸⁸ Akt nie odnaleziono.

⁸⁹ Akta włączono do akt postępowania ponownego o sygn. Sr. 403/52. AIPN Ka, 238/4030.

⁹⁰ Akt nie odnaleziono.

7. Sr. 281/52 p[rzeciw]ko Morcinek Franciszkowi⁹¹ i innym^{mm}, w której zmieniono wyrok przez złagodzenie kar.

Przewodniczący rozprawy mjr Mielnik przyznaje, że ze względów przytoczonych w postanowieniu NSW było możliwe złagodzenie kary.

8. Sr. 277/52 p[rzeciw]ko Dusinkiewicz Henrykowi i inn[ym]⁹², w której zmieniono kwalifikację z art. 187 na 191 kk oraz z art. 14 § 1 na art. 18 § 1 w zw. [z art.] 14 § 1 mkk.

Przewodniczący sprawy por. Sygnet przyznaje, że zmiana nastąpiła wskutek błędnie zakwalifikowanych^{oo} przez niego czynów przestępnych skazanych.

9. Sr. 249/52 p[rzeciw]ko Palendze Marii⁹³, w której uchylony został wyrok do ponownego rozpoznania po uprzednim uzupełnieniu śledztwa wskutek zastosowania niewłaściwej kwalifikacji prawnej.

Przewodniczący sprawy por. Urbanowicz przyznaje, że ze względu na działalność przestępczą oskarżonej należało zamiast art. 18 § 1 w zw. [z art.] 7 mkk zastosować art. 28 kkWP w zw. z art. 7 mkk^{pp}.

Odprawa dnia 21 X 1952 r. Obecni: personel sędziowski i sekretarski

1. Odczytano oraz szczegółowo omówiono pismo D[owództwa] O[kręgu] W[ojskowego] V z dnia 12 IX 1952 r., nr 01254/I, w sprawie zabezpieczenia przed wypadkami zagubień pieczęci numerowych wykonawców.

2. Odczytano i omówiono pismo Zarządu Sądownictwa Wojskowego z dnia 29 IX 1952 r., nr 1766/52, dotyczące wypłacania żołnierzom i pracownikom cywilnym administracji wojskowej diet – wzywanych w charakterze świadków i biegłych.

3. Odczytano i polecono do ścisłego przestrzegania pismo Zarządu Sądownictwa Wojskowego z dnia 29 IX 1952 r., nr 1765/52, w sprawie zaopatrywania wyroków urzędową pieczęcią okrągłą.

4. Odczytano pismo Centralnego Kolportażu Wojskowego MON o możliwości składania zamówień na czasopismo „Myśl Wojskowa” z lat ubiegłych 1950 i 1951.

Zwrócono uwagę, by w sprawach prowadzonych po myśli art. 209 kwpk, obrońcy zwracali referatom odpisy aktu oskarżenia i swoje notatki. Zwrócone odpisy aktu oskarżenia i notatki należy spalić, czyniąc o tym zapisek urzędowy, który należy dołączyć do akt sprawy.

Zwrócono uwagę, by odpisy wyroków w sprawach funkcjonariuszy MO kierować do WK MO Wydział VI, a nie do Pow[iatowej] Kom[andy] MO, względnie komisariatów MO, co jeszcze ma miejsce.

Z uwagi na to, że WUBP Wydział Śledczy oraz Wydział ds. Funkcjonariuszy otrzymują do wiadomości nieprawomocne odpisy wyroków, należy te wydziały po uprawomocnieniu się wyroków zawiadomić o prawomocności, jak również należy zawiadomić o zmianie, względnie uchyleniu wyroków.

^{mm} W dokumencie: innych.

^{oo} W dokumencie: zakwalifikowanej.

^{pp} Poniżej podpis nieczytelny.

⁹¹ AIPN Ka, 238/3952.

⁹² AIPN Ka, 238/3951.

⁹³ Akta włączono do akt postępowania ponownego o sygn. Sr. 386/52. AIPN Ka, 1/235.

Zwrócono uwagę personelowi sekretarskiemu, by wszelkie pisma były należycie wykonywane, tj. bezbłędnie i czysto. Zdarzają się wypadki niechlujnego wykonywania pism i wyroków. Wykonawcy pism i wyroków winni każde pismo po napisaniu przeczytać, zauważone błędy poprawić i dopiero przedstawić szefowi do wglądu lub podpisu.

Co do pracy referatów, to zwrócono uwagę Ref[eratowi] V, a w szczególności sekr[etarce] ob. Waławik Krystynie, która w protokołach rozpraw opuszcza poszczególne słowa. O ile jest to przyczyną szybkiego prowadzenia sprawy przez sędziego, to winna ona zwrócić się do przewodniczącego rozprawy, by rozprawę prowadził wolniej.

Prowadząca archiwum ob. Nowak zwróciła się o udzielenie jej pomocy przy uporządkowaniu archiwum, bowiem przy sporządzaniu wykazu osób skazanych na utratę praw prawie wszystkie akta były podejmowane z archiwum, a z powrotem nie zostały ułożone na właściwym miejscu. Postanowiono, że personel sekretarski przez okres 3 dni po godzinach urzędowych w najbliższym czasie uporządkuje archiwum.

Polecono mjr. Adamskiemu dekretnowanie spraw na posiedzenie niejawne, z tym że sprawy te winny być zadekretowane najdalej do godziny 12.00 każdej środy, by sekretariat mógł w terminie sporządzić⁹⁹ i przesłać wokandę spraw na posiedzenie niejawne prokuratorowi.

Odprawa personelu sędziowskiego

Odczytano i szczegółowo omówiono pismo Zarządu Sądownictwa Wojskowego z dnia 20 IX 1952 r., nr 0924/52, w sprawie pouczenia skazanych ^{rr}o ^{ss}przysługującym im^{ss} prawie składania skarg rewizyjnych^{tt} na wyrok, a w szczególności w ^{uu}sprawach prowadzonych bez udziału obrońcy^{tt}.

W wypadkach obniżenia wpływu spraw, sprawy należy rozpoznawać ^{uuu}w kompletach sędziowskich^{uu}, względnie przy dobraniu ławnika.

Omówiono sprawy:

1. Sr. 277/52 p[rzeciw]ko Dusinkiewiczowi Henrykowi i inn[ym]⁹⁴, w której NSW zmienił kwalifikację prawną odnośnie skazanego Surinkiewicza z art. 187 kk na art. 191 kk, zaś odnośnie skazanego Bonsza Waldemara z art. 14 § 1 mkk na art. 18 § 1 w zw. [z art.] 14 § 1 mkk oraz złagodził karę temuż skazanemu z 7 lat do 4 lat więzienia.

Przewodniczący sprawy por. Sygnet przyznaje, że zmiana kwalifikacji oraz złagodzenie kary nastąpiło z motywów słusznych NSW.

2. Sr. 335/52 p[rzeciw]ko Senderkiewicz[owi] Stefanowi⁹⁵, w której NSW wyrok uchylił, sprawę przekazał do ponownego rozpoznania tut[ejszemu] sądowi w innym składzie sędziów.

Przewodniczący sprawy por. Sygnet przyznaje, że NSW słusznie wyrok uchylił, bowiem niecelowe było zawieszenie kary.

⁹⁹ W dokumencie: sprządzić.

^{rr-tt} Fragment podkreślony.

^{ss-ss} Fragment dopisany nad tekstem.

^{tt-tt} Fragment podkreślony.

^{uu-uu} Fragment podkreślony.

⁹⁴ AIPN Ka, 238/3951.

⁹⁵ Akt nie odnaleziono.

3. Sr. 322/52 p[rzeciw]ko Prudenko Ryszardowi⁹⁶ – na marginesie w tej sprawie zwrócono uwagę mjr. Mielnikowi, że w wypadku zmiany lub uchylenia wyroku przez NSW przewodniczący sprawy, jak to poprzednio na odprawach zaznaczano, powinien szczegółowo zapoznać się z postanowieniem NSW w danej sprawie, zanalizować sprawę oraz błędy i niedociągnięcia, które skutkowały zmianę wyroku, ażeby w przyszłości nie powtarzały się te błędy.

W sprawie tej wyrok uchylono i sprawę przekazano do ponownego rozpoznania.

Przewodniczący sprawy mjr Mielnik przyznaje, że uchylene wyroku nastąpiło słusznie, gdyż sąd nienależycie ocenił dokumenty znajdujące się w aktach sprawy.

Zwrócono uwagę na to, by kary dodatkowe były orzekane za poszczególne przestępstwa i łącznie, a nie tylko łącznie. Należy przestrzegać ^{vv}proceduralnej^{ww} zasady jawności, ustności, bezpośredniości^{vv} w rozprawach i należy wiedzieć, kiedy odczytać dokumenty znajdujące się w aktach sprawy, zeznania świadków i wyjaśnienia oskarżonych.

4. Sr. 301/52 p[rzeciw]ko Gronowskiemu Sylwestrowi, w której NSW zmienił wyrok przez zaliczenie na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności okres tymczasowego aresztowania od dnia 24 IV 1952 r.

Przewodniczący sprawy por. Sygnet przyznaje, że NSW słusznie zaliczył okres tymczasowego aresztowania od dnia 24 IV [19]52 [r.], bowiem w tym dniu skazany został aresztowany⁹⁷.

5. Sr. 218/52 p[rzeciw]ko Kozłowi Januszowi⁹⁸, w której NSW wyrok uchylili do ponownego rozpoznania po uprzednim uzupełnieniu śledztwa.

---

^{vv-ww} Fragment podkreślony.

^{ww} W dokumencie: proceduralnie.

⁹⁶ Akt nie odnaleziono.

⁹⁷ WSR w Katowicach wyrokiem z 18 VII 1952 r. „uznał winnym osk[arżonego] Gronowskiego Sylwestra, s. Adama, winnym, że: a) w miesiącu styczniu 1952 r. [...] w Rudzie Śl[ąskiej] użył broni służbowej wbrew przepisom zezwalającym na jej użycie przez wystrzelenie z pistoletu służbowego kilkakrotnie w garażu samochodowym, czym popełnił przestępstwo z art. 164 kkWP; b) w tym samym czasie jak w pkt. a) bezprawnie dysponował pistoletem służbowym TT wydanym mu do służbowego użytku przez to, że wyżej wymieniony pistolet dał nieznanemu mu szoferowi kop[alni] «Walenty Wawel», który następnie oddał z tegoż pistoletu jeden strzał, czym popełnił przestępstwo z art. 172 § 1 i 2 kkWP; c) w miesiącu marcu 1952 r. [...] ze składu OPW w Rudzie Śl[ąskiej], do którego miał swobodny dostęp w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, zabrał cztery beczki kapusty kiszzonej [...], którą następnie sprzedał kupcowi [...], czym popełnił przestępstwo z art. 178 kkWP; d) w nieustalonym dniu miesiąca marca 1952 r., prowadząc samochód ciężarowy należący do OPW w Rudzie Śl[ąskiej] [...], naruszył regulaminowe zasady prowadzenia pojazdów mechanicznych oraz przepisy na drogach przez to, że prowadził samochód w stanie nietrzeźwym, w związku z czym mógł spowodować nieszczęśliwy wypadek z ludźmi jadącymi w samochodzie lub zniszczenie samochodu, czym popełnił przestępstwo z art. 157 § 1 kkWP; e) w dniu 18 kwietnia 1952 r. dopuścił się nadużycia władzy ze względu na korzyść osobistą przez to, że bezprawnie przyniósł do OPW w Rudzie Śl[ąskiej] ½ l. wódki dla kucharzy więziennych, za którą miał otrzymać od tychże kucharzy 5 kg smalcu, będąc świadom, że działanie to może wywołać szkodliwe następstwa, czym popełnił przestępstwo z art. 140 § 1 kkWP”. Sylwester Gronowski został skazany na karę łączną 5 lat pozbawienia wolności z degradacją. NSW postanowieniem z 9 IX 1952 r. zaliczył na poczet orzeczonej kary okres tymczasowego aresztowania od 24 IV 1952 r. zamiast od 28 IV 1952 r., a 27 IV 1953 r. Wojskowa Prokuratura Rejonowa w Stalinogrodzie na mocy amnestii skróciła wyrok do 2 lat pozbawienia wolności. AIPN Ka, 238/3960, k. 77–80, 86–87, 96–96v.

⁹⁸ Akt nie odnaleziono.

Przewodniczący sprawy ppłk Wilf przyznaje, że uchylenie wyroku nastąpiło z przyczyn mylnej oceny prawnej.

6. Sr. 352/52 p[rzeciw]ko Franosz Henrykowi⁹⁹, w której NSW zmienił kwalifikację prawną czynu z art. 4 § 1 na art. 4 § 1 i 2 kkWP oraz złagodził karę z 5 lat więzienia do kary 2 lat więzienia.

Przewodniczący sprawy mjr Mielnik przyznaje, że zmiana kwalifikacji oraz złagodzenie kary nastąpiło z motywów słusznych NSW.

7. Sr. 231/52 p[rzeciw]ko Mosio Józefowi i Jankowskiemu Stanisławowi¹⁰⁰, w której NSW wyrok uchylił i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania po uzupełnieniu śledztwa.

Przewodniczący sprawy mjr Adamski przyznaje, że uchylenie wyroku nastąpiło słusznie, gdyż sąd nienależycie wyjaśnił sprawę.

8. Sr. 356/52 p[rzeciw]ko Siwkowi Sylwestrowi i inn[ym]¹⁰¹, w której NSW wyrok uchylił i postępowanie karne odnośnie skazanego Siwka z art. 140 § 1 kkWP umorzył, zaś odnośnie skaz[anego] Grabowskiego zmienił kwalifikację prawną czynu z art. 235 § 1 lit. „b” i § 2 kk na art. 236 § 1 lit. „a” i § 2 kk.

Przewodniczący sprawy mjr Michalik przyznaje, że uchylenie wyroku i zmiana nastąpiła z niewłaściwej oceny sprawy pod względem prawnym i dowodowym.

9. Sr. 351/52 p[rzeciw]ko Kołodziej[owi] Gerhardowi¹⁰², w której NSW zmienił wyrok przez zawieszenie orzeczonej kary 2 lat więzienia na okres 2 lat.

Przewodniczący sprawy mjr Mielnik przyznaje, że ze względów przytoczonych w postanowieniu NSW było możliwe złagodzenie kary przez jej zawieszenie.

10. Sr. 370/52 p[rzeciw]ko Czerw Władysławowi¹⁰³, w której NSW w części skazania z art. 236 § 1 lit. „a” kk zmienił kwalifikację prawną czynu na art. 237 § 1 kk oraz złagodził karę za ten czyn, pozostawiając w mocy karę łączną.

Przewodniczący sprawy mjr Mielnik przyznaje, że zmiana wyroku nastąpiła z niewłaściwej oceny tego czynu pod względem prawnym.

11. Sr. 360/52 p[rzeciw]ko Radziejewskiemu Stanisławowi¹⁰⁴, w której NSW uchylił wyrok i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania po uzupełnieniu śledztwa.

Przewodniczący sprawy mjr Mielnik przyznaje, że uchylenie wyroku nastąpiło z nie należytego wyjaśnienia sprawy.

⁹⁹ AIPN Ka, 238/3996.

¹⁰⁰ Akt nie odnaleziono.

¹⁰¹ AIPN Ka, 238/3999.

¹⁰² AIPN Ka, 238/3995.

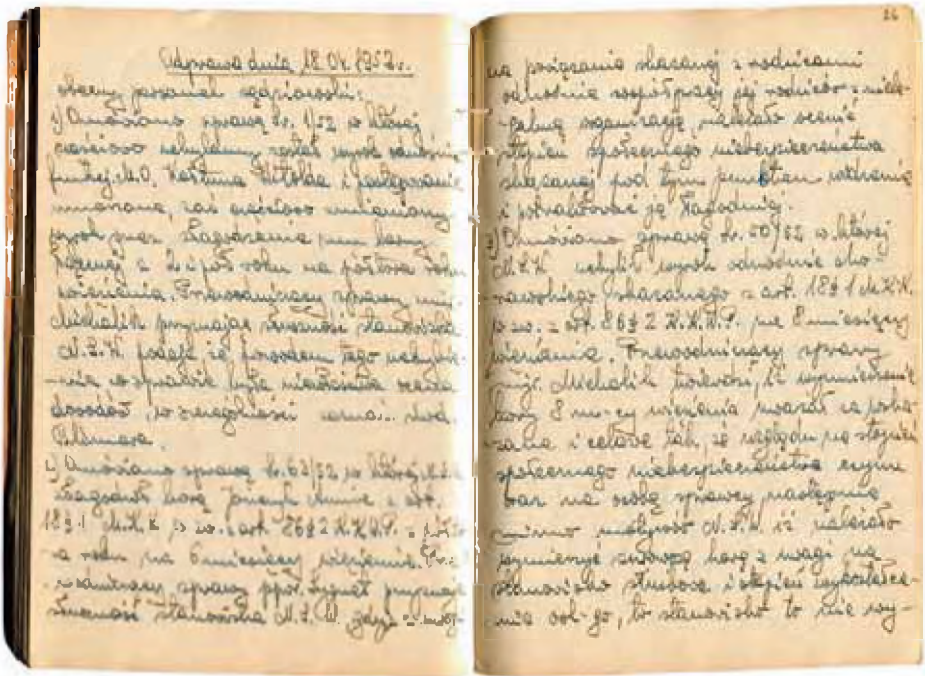
¹⁰³ AIPN Ka, 238/4009.

¹⁰⁴ Akt nie odnaleziono.

Zwrócono uwagę, że jeżeli w sprawie świadkowie różnią się w swych zeznaniach co do przedstawienia całego stanu sprawy, to w wypadku jeżeli ^{xx}sąd pewne fakty przyjmuje za udowodnione^{xx} na podstawie ^{yy}zeznań części świadków^{yy}, to musi ^{zz}w wyroku napisać, dlaczego nie dał wiary odmiennym^{zz} zeznaniom innych świadków bądź zeznaniom tych świadków poprzednio złożonym^{aaa}.

[...] ^{bbb}

Źródło: AIPN Ka, 279/30, b.p., rkps.

^{xx-xx} Fragment podkreślony.

^{yy-yy} Fragment podkreślony.

^{zz-zz} Fragment podkreślony.

^{aaa} Poniżej podpis nieczytelny.

^{bbb} Fragment pominięty przez autorów.